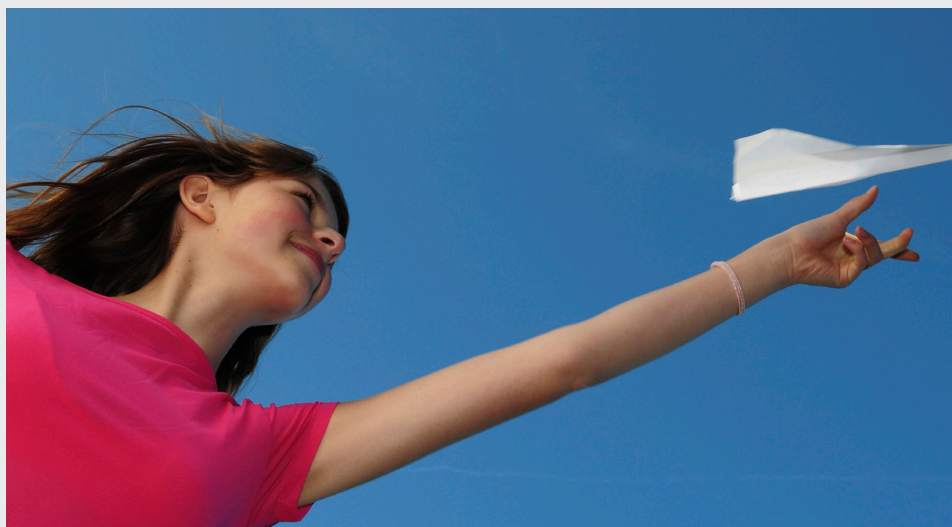

SOCIALFONDEN I SIFFROR 2013

Projektens deltagare och nytta

En samproduktion mellan Svenska ESF-rådet och
Processtödet för strategisk påverkan och lärande i Socialfonden

Svenska
ESF-rådet

© 2013 APeL AB och författarna

APeL Forskning och utveckling
Ånstagatan 6
702 32 Örebro
www.apel-fou.se

Tryck: Elanders, 2013

Formgivning och sättning: Enheten för strategiskt stöd / Funktionen för strategisk kommunikation, Högskolan i Halmstad

SOCIALFONDEN I SIFFROR

Projektens deltagare och nytta

Denna rapport är framtagen i samverkan mellan Svenska ESF-rådet och processtödet för strategisk påverkan och lärande i Socialfonden (SPeL). Kapitel 1 har skrivits av Lennart Thörn från Svenska ESF-rådet. Kapitel 2 och 3 bygger på statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) som Maria Håkansson, Karolina Andersson och Therese Hedlund har sammanställt och beskrivit. Kapitel 4 är skrivet av Andreas Sävenstrand från SPeL medan det femte kapitlet är framtaget av Sven Jansson, Lennart Thörn och Jonas Lindén (Svenska ESF-rådet). Redaktör och kontaktperson för skriften är Andreas Sävenstrand.

Svenska
ESF-rådet

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

FÖRORD

Europeiska socialfonden ska få fler individer tillbaka i arbetslivet och hjälpa arbetsgivare att utveckla sin verksamhet för att motverka utanförskap på arbetsmarknaden. Under åren 2007–2013 räknar vi med att socialfonden kommer att gå till mer än 400 000 individer och drygt 2 000 projekt i Sverige. Insatserna riktas dels till redan anställda, för att ge dem bättre förutsättningar att möta framtidens arbetsliv, dels till personer som står långt ifrån ett arbete, så att de kan öka sina möjligheter att komma in på och stanna kvar på arbetsmarknaden.

Att bedöma nyttan och värdet av Socialfonden kan göras på många sätt. En viktig del är den utvärdering av programmet som pågår. Det finns flera andra dokument i form av utvärderingar och rapporter som utgör underlag för en sådan värdering.

Ett annat sätt att belysa Socialfondens verksamhet är att presentera statistik om deltagare och projekt. Det gör vi tillsammans med Statistiska Centralbyrån (SCB). Detta är fjärde gången vi publicerar en årlig rapport och i år har den förutom statistik i form av tabeller och siffror en uppföljning av de projekt som presenterades i den första rapporten. Detta ger ett spännande perspektiv och insikter om vilka mervärden Socialfonden bidrar till.

Nytt i årets rapport är att vi redovisar deltagarnas anknytning till arbetsmarknaden året efter de avslutat sitt deltagande i det enskilda projektet. Det görs genom att koppla deltagarna i ESF-projekten till SCB:s register.

Jag hoppas rapporten ska skapa diskussion och bidra till fortsatt utveckling av Socialfonden och hur den skapar kortsiktiga resultat och långsiktiga effekter.

Jag önskar också att skriften ska inspirera framtida satsningar för att skapa en fungerande arbetsmarknad för alla.

Åsa Lindh, generaldirektör Svenska ESF-rådet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

KAPITEL 1. FLER OCH BÄTTRE JOBB I EUROPA	7
Drygt 2 100 projekt har beviljats stöd	7
Över 12 miljarder kronor under sju år	9
Socialfondens åtta regioner i Sverige	11
Socialfondens målgrupper i Sverige	11
KAPITEL 2. FAKTA OM PROJEKTEN OCH DESS DELTAGARE....	13
365 000 deltagare i ESF-projekt.....	13
Programområde 1 – kompetensutveckling	15
Jämn könsfördelning i hälften av alla projekt	16
Flest deltagare i åldersgruppen 45–54 år	18
Andelen högskoleutbildade deltagare ökar	18
Kvinnor har högre utbildning än män.....	19
Västsverige har flest deltagare.....	21
Många nationaliteter representerade.....	22
Tillverkning och utvinning den bransch som kompetensutvecklar mest	24
Högutbildade deltagare med specialistkompetens dominerar.....	27
Flest deltagare på små arbetsställen.....	28
Programområde 2 – motverka utanförskap	30
Många deltagare med grundskoleutbildning	31
Många med utländsk bakgrund.....	33
De nordligaste regionerna har flest deltagare i förhållande till befolkningen	37
Projekt med fokus på personer med funktionsnedsättning.....	37
Deltagarnas försörjning före projektstart	38
KAPITEL 3. VAD HÄNDE SEN?	
DELTAGARNAS SYSSELSÄTTNING EFTER AVSLUTAT PROJEKT...41	
PROGRAMOMRÅDE 1.....	42
Majoriteten etablerade på arbetsmarknaden vid projektstart.....	42
Färre etablerade efter projektdeltagande.....	44
PROGRAMOMRÅDE 2.....	46
Majoriteten utan arbete vid projektstart.....	47

Fler etablerade på arbetsmarknaden efter projektdeltagande.....	48
Flest etablerade bland gymnasieutbildade efter avslutat projekt.....	50
Utrikesfödda är sämre etablerade än inrikesfödda.....	51
De utan arbete går till ekonomiskt bistånd.....	51
Kvinnor utan arbete har inkomster från vård av barn.....	52
Huvudsaklig inkomstkälla varierar efter ålder.....	52
Gymnasieutbildade utan arbete går till arbetsmarknadspolitiska åtgärder.....	54
Inrikesfödda utan arbete går till arbetsmarknadspolitiska åtgärder och förtidspension ...	54
Arbetsmarknadssituationen för tidigare deltagare år 2011.....	55
KAPITEL 4. EFFEKTER AV PROJEKTEN TRE ÅR SENARE.....	57
Implementering och två nya projekt	58
Implementerat Navigatorcentrum har stärkts.....	60
Aktiva tillgänglighetsåtgärder oväntad effekt.....	62
Företagen lever vidare och är starkare.....	65
Reflektioner kring utvecklingen i och efter projekten.....	66
Problematisering kring pärlbandsprojekt.....	69
KAPITEL 5. REFLEKTIONER KRING ÅRETS UPPFÖLJNING.....	71
BILAGA 1. Fakta om statistiken	77
BILAGA 2. Kvantifierade mål och indikatorer för socialfondsprogrammet	81

KAPITEL 1.

FLER OCH BÄTTRE JOBB I EUROPA

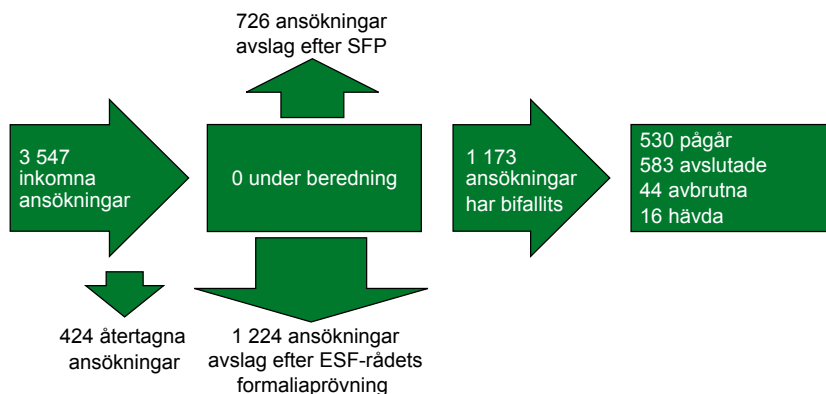
Europeiska socialfonden är EU:s viktigaste verktyg för att skapa fler och bättre jobb i Europa. Fonden är lika gammal som EU och instiftades år 1957. Då som nu är målet att minska skillnader i välbefinnande och levnadsstandard mellan EU:s medlemsländer.

Under perioden 2007–2013 uppgår Socialfondens budget till ungefär 750 miljarder kronor runtom i Europa. Sverige har tilldelats 6,2 miljarder kronor och kommer att bidra med minst lika mycket i svensk offentlig medfinansiering.

Arbetet är uppdelat i två olika programområden. Inom programområde 1 (PO 1) kan man söka stöd för projekt som ger bättre förutsättningar för anställda kvinnor och män (egna företagare, medarbetare eller chefer) att möta framtidens arbetsliv. Inom programområde 2 (PO 2) kan man söka stöd för projekt som vänder sig till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Genom att medverka i något av projekten ska deltagarna öka sina möjligheter att komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden.

Drygt 2 100 projekt har beviljats stöd

Under år 2008 beviljades stöd till de första projekten och till och med mars 2013 har 2 116 projekt beviljats stöd. När en ansökan inkommer gör Svenska ESF-rådet en prövning om ansökan uppfyller de formella kraven som gäller för projekten och de specifika kraven kopplade till den aktuella ansökningsomgången. De projekt som godkänns efter denna prövning lämnas vidare till strukturfondspartnerskapet i respektive region som gör den slutliga prioriteringen av vilka projekt som beviljas. Totalt har 6 244 ansökningar inkommit. Av dem avser 2 697 förprojekteringar och 3 547 ansökningar om genomförandeprojekt. Förprojekteringarna syftar till att förbereda genomförandeprojekt. Sedan 2010 införde alla regioner utom Övre och Mellersta Norrland en ny projektmodell kallad genomförandeprojekt med mobiliseringsfas vilket inneburit få förprojekteringar sedan dess. De resultat som redovisas i denna rapport baseras uteslutande på genomförandeprojekt. Figur 1 visar vad som har hänt med de inkomna ansökningarna om genomförandeprojekt.

Figur 1. Antal inkomna ansökningar om genomförandeprojekt och vad som har hänt med dem. SFP = Strukturfondspartnerskapet.¹

Drygt 700 projekt har avslagits efter prioritering av strukturfondspartnerskapen; merparten av dem har avslagits till följd av att hela beslutsutrymmet för ansökningsomgången har utnyttjats². Det finns i varje region ett strukturfondspartnerskap vars ledamöter utses av regeringen. Strukturfondspartnerskapen ska bland de ansökningar som godkänts av förvaltande myndighet yttra sig över vilka ansökningar som ska prioriteras. Strukturfondspartnerskapets yttrande ska vara bindande i den förvaltande myndighetens fortsatta handläggning³. Av de 1 173 ansökningar om genomförandeprojekt som bifallits tillhör 649 PO 1 och 524 PO 2. 583 genomförandeprojekt har avslutats varav 380 tillhör PO 1 och 203 tillhör PO 2.

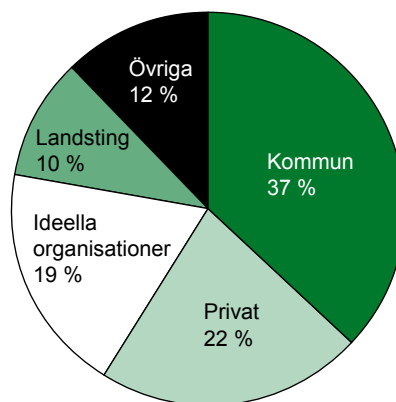
Primärkommunerna är den vanligaste ägaren till genomförandeprojekt sett både till antal och beviljat stöd, 37 procent av de beviljade projekten (Figur 2) och 35 procent av det beviljade stödet har gått till dem. 154 av landets 290 kommuner har varit eller är projektägare till avslutade eller pågående genomförandeprojekt. Stockholms kommun, följt av Göteborgs respektive Örebro kommun är de kommuner med det största beviljade stödet. Tar man hänsyn till kommunernas storlek och ser på stödet per invånare i kommunen är det Bräcke kommun som är den största stödmottagaren med 4 050 kronor per invånare, följt av Tranemo med 2 800 kronor per invånare och Lycksele med 2 350 kronor per invånare.

¹ Med avbrutet projekt avses ett projekt som inte slutförts och där initiativet kommit från projektägaren. Om stödet till projektet fattats på oriktiga grunder eller om projektägaren inte följer villkoren för beslutet kan ESF-rådet besluta om att häva projektet.

² För varje ansökningsomgång lyser Svenska ESF-rådet ut ett visst belopp som inte kan överskridas.

³ Se SFS 2007:459 Lag om strukturfondspartnerskap.

Arbetsförmedlingen är den organisation som fått det största beviljade stödet med 342 mnkr, följt av Stockholms kommun med 212 mnkr och Försäkringskassan med 183 mnkr. Flest beviljade projekt har dock Göteborgs kommun med 31 stycken med ett sammanlagt stöd på 182 mnkr.

Figur 2. Andel av beviljade genomförandeprojekt efter sektorstillhörighet⁴.

Inom PO 1 är det den primärkommunala sektorn som beviljats störst stöd med 29 procent följt av den privata sektorn med 26 procent. Sett till antalet projekt dominerar dock den privata sektorn med 29 procent av projekt medan den primärkommunala sektorns andel är 26 procent.

Inom PO 2 har 40 procent av det beviljade stödet gått till den kommunala sektorn, 22 procent till ideella organisationer och 15 procent till statliga sektorn. Sett till antalet projekt är den primärkommunala sektorns dominans än större med 47 procent av genomförandeprojekten.

I PO 2 är den ideella sektorn näst största kategori av projektägare med 23 procent av det beviljade stödet följt av staten och landstingen⁵ med 15 respektive 11 procent av det beviljade stödet.

Över 12 miljarder kronor under sju år

Som framgått ovan är den totala ramen för Socialfonden 12,4 miljarder kronor under perioden 2007–2013. Av dessa är 0,5 miljarder avsatta för administration och resterande del till projektverksamhet varav 3,6 miljarder kronor för PO 1 och 8,4 miljarder kronor för PO 2.

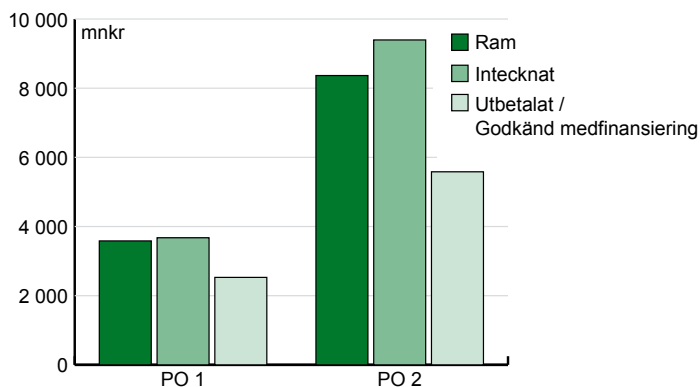
⁴ I gruppen övriga ingår Staten (6 %), Ekonomiska föreningar (5 %), Församlingar (1 %), samt övriga offentliga (0,2 %).

⁵ I redovisningen för landstingen ingår även region-, kommun- och samordningsförbund.

I PO 1 utbetalar ESF-rådet både stödet från EU och den svenska medfinansieringen. I PO 2 utbetalar ESF-rådet stödet från EU medan medfinansieringen kommer från andra offentliga finansiärer i de enskilda projekten.

Eftersom projekten endast i undantagsfall förbrukar hela det beviljade stödet måste Svenska ESF-rådet bevilja mer medel än den totala ramen för programmet. Hur stor denna överinteckning⁶ behöver vara följs kontinuerligt eftersom det är en mycket viktig komponent i programgenomförandet. Till och med mars 2013 har återflödet varit 20 procent i PO 1 och 34 procent i PO 2.

Figur 3 visar läget i programgenomförandet till och med mars 2013. Figuren visar att båda programområdena är överintecknade. I PO 1 är 102 procent av ramen intecknad och i PO 2 är det 112 procent. I PO 1 har återflödet gått ner den senaste perioden och bedömningen är att de intecknade medlen är tillräckligt för att ESF-rådet ska kunna återsöka hela ramen från EU. För PO 2 behövs dock ytterligare beslut på cirka 250 mnkr. Cirka 50 mnkr av dessa beräknas gå till uppgraderingar av pågående projekt och 200 mnkr fördelas till regionerna för beslut om förstudier inför kommande programperiod eller projekt som ska implementera resultat från innevarande programperiod.

Figur 3. Mängd medel i de två programområdenas finansiella ram, hur mycket som intecknats och hur mycket som har utbetalats och godkänts av medfinansieringen (miljoner kronor).

⁶ Med intecknat avses utbetalat stöd samt godkänd medfinansiering i avslutade, hävda och avbrutna projekt samt beviljat ESF-stöd och planerad medfinansiering i pågående projekt.

Socialfondens åtta regioner i Sverige

Programmedlen fördelas ut till de åtta regioner som ansvarar för genomförandet enligt en fördelningsmodell. 777 miljoner kronor (10 procent) av programmedlen är reserverade för nationella projekt. Figur 4 visar tilldelningen per region.

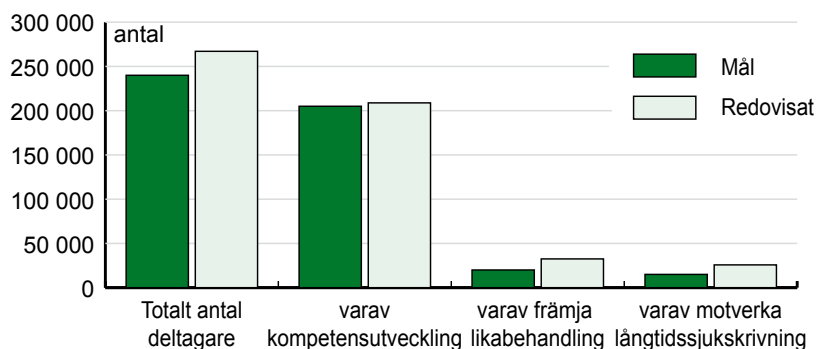
Socialfondens målgrupper i Sverige

I det svenska programmet för Socialfonden finns mål för antalet deltagare i respektive programområde totalt och fördelat på underkategorier. I PO 1 är målet totalt 240 000 deltagare varav 205 000 i projekt inriktade mot kompetensutveckling för att möta nya krav i arbetslivet, 20 000 i projekt som syftar till att motverka diskriminering och främja likabehandling samt 15 000 deltagare i projekt som bidrar till att öka kunskapen om hur långtids-sjukskrivningar kan undvikas (Figur 5).

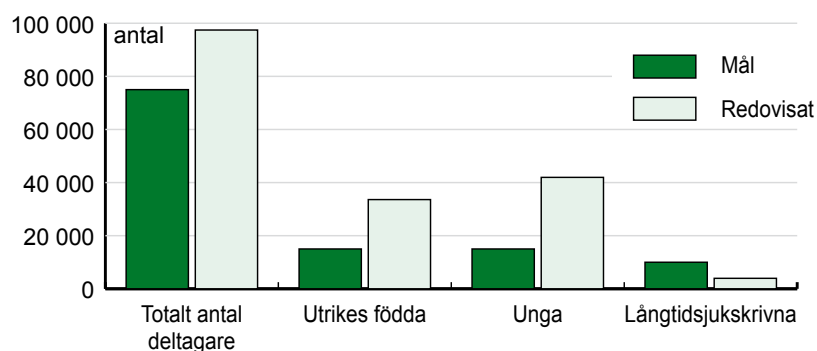
Figur 4. Regional fördelning av programmedel, miljoner kronor.

Av Figur 5 framgår också att samtliga deltagarmål i PO 1 har nåtts. Totalt har 267 000 personer deltagit i kompetensutvecklingsprojekt.

Figur 5. Deltagarmål och redovisade deltagare i programområde 1.

I PO 2 är det totala deltagarmålet 75 000 och dessutom finns mål om att minst 15 000 deltagare ska vara utrikes födda, 15 000 deltagare ska vara ungdomar och 10 000 långtidssjukskrivna deltagare (Figur 6). Till skillnad mot PO 1 är det totala antalet inte summan av delmålen eftersom samma deltagare kan ingå i samtliga kategorier.

Figur 6. Deltagarmål och redovisade deltagare i programområde 2.

För PO 2 är samtliga deltagarmål uppnådda utom målet för långtidssjukskrivna deltagare. Antalet redovisade långtidssjukskrivna deltagare är i nuläget lågt i förhållande till målet och det är inte troligt att målet kommer att nås.

KAPITEL 2.

FAKTA OM PROJEKTEN OCH DESS DELTAGARE

I detta kapitel redovisar Statistiska centralbyrån, SCB, sammanställda uppgifter om deltagarna i Socialfondens olika projekt. Uppgifterna baseras på de personer som har rapporterats som deltagare i något eller några av de olika genomförandeprojekten till och med mars år 2013. Mer fakta om statistiken ges i Bilaga 1. I Bilaga 2 finns en uppräknings av samtliga kvantifierade mål och indikatorer i Socialfondsprogrammet samt hänvisningar till vidare läsning.

365 000 deltagare i ESF-projekt

Nästan 365 000 personer har deltagit eller deltar i något av de olika genomförandeprojekten inom ramen för Socialfonden (Tabell 1). Totalt sett är det något fler kvinnor än män, 54 procent kvinnor och 46 procent män. Inom programområde 1 (PO 1) är antalet kvinnor större än antalet män, medan förhållandet inom programområde 2 (PO 2) är något jämnare, men med en övervikt på män.

Den typiska kvinnliga deltagaren inom PO 1 är 45 år, inrikesfödd med inrikesfödda föräldrar och boende i Västsverige. Hon är högskoleutbildad och arbetar inom Vård och omsorg på ett arbetsställe med 11 till 49 anställda. Hennes årsinkomst är mellan 200 000 och 299 999 kr. Den typiske manlige deltagaren inom PO 1 är 44 år, inrikesfödd med inrikesfödda föräldrar och boende i Västsverige. Han är gymnasieutbildad och arbetar inom Tillverkning och utvinning på ett arbetsställe med 11 till 49 anställda. Hans årsinkomst är mellan 350 000 och 499 999 kr.

Den typiska kvinnliga deltagaren inom PO 2 är 32 år, inrikesfödd med inrikesfödda föräldrar och boende i Västsverige. Hennes högsta utbildningsnivå är gymnasiet. Den typiske manlige deltagaren inom PO 2 är 30 år, och är i likhet med kvinnan inrikesfödd med inrikesfödda föräldrar och boende i Västsverige. Hans högsta utbildningsnivå är gymnasiet.

Tabell 1. Antal och andel personer som deltagit i Socialfondens projekt t.o.m. 31 mars 2013

	Programområde 1		Programområde 2	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Kvinnor	148 437	55,6	45 295	46,5
Män	117 830	44,1	47 869	49,1
Uppgift saknas	812	0,3	4 281	4,4
Totalt	267 079	100	97 445	100

I Tabell 2 visas antalet personer som från och med år 2008 har deltagit i Socialfondens projekt. Varje person räknas till det år man startar i ett projekt. Siffrorna för år 2013 speglar antalet deltagare som har rapporterats till SCB fram till och med den 31 mars 2013.

Andelen kvinnor och män i de olika projekten har förändrats under åren. Innan år 2011 var antalet män fler i båda programområdena, men från och med år 2011 för PO 1 och år 2012 för PO 2 har kvinnorna övervägt.

Ökningen av kvinnor har framför allt skett inom PO 1, där ökningen varit drygt 80 procent. Antalet män har ökat med knappt 14 procent från år 2010 till år 2013 inom PO 1.

Tabell 2. Antal deltagare som startat i Socialfondens projekt, fördelat efter startår och kön, PO 1 och PO 2

Programområde 1						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kvinnor	4 178	19 553	29 180	43 335	47 899	4 292
Män	1 929	21 410	31 800	31 088	28 893	2 710
Uppgift saknas	52	107	153	135	299	66
Totalt	6 159	41 070	61 133	74 558	77 091	7 068

Programområde 2						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kvinnor	2 877	7 729	10 051	10 593	12 936	1 109
Män	3 017	8 675	11 154	10 881	12 929	1 213
Uppgift saknas	18	35	43	1 596	2 203	386
Totalt	5 912	16 439	21 248	23 070	28 068	2 708

I den följande genomgången kommer uppgifter om deltagarna inom PO 1 och PO 2 att redovisas var för sig.

Programområde 1– kompetensutveckling

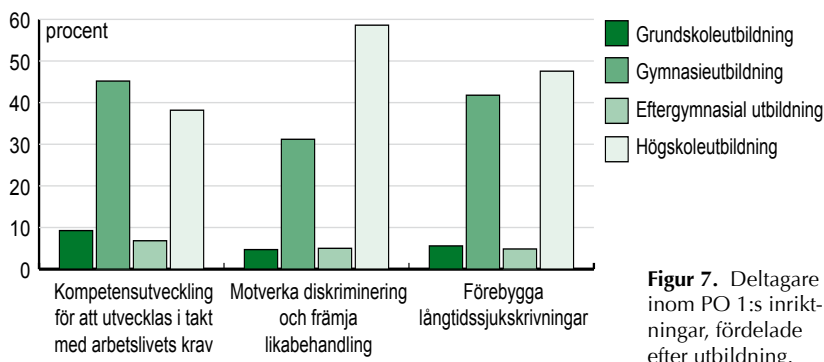
Programområde 1 (PO 1), vars projekt har som mål att ge bättre förutsättningar för anställda att möta framtidens arbetsliv, innefattar tre olika inriktningar. Kompetensutveckling för att utvecklas i takt med arbetslivets krav är den klart dominerande (se Tabell 3). Bland kvinnor är andelen deltagare inom denna inriktning oförändrad jämfört med förra året (74 procent) medan den har minskat något för männen (83 procent). Den största förändringen från föregående år inom de andra inriktningarna hittas inom projekt som behandlar diskriminering och likabehandling. Där har andelen män ökat från åtta procent till tio procent.

Tabell 3. Deltagare inom PO 1:s inriktningar fördelade efter kön

	Kvinnor		Män	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Kompetensutveckling för att utvecklas i takt med arbetslivets krav	109 816	74	98 361	83
Motverka diskriminering och främja likabehandling	21 103	14	11 270	10
Förebygga långtidssjukskrivningar	17 518	12	8 199	7
Totalt	148 437	100	117 830	100

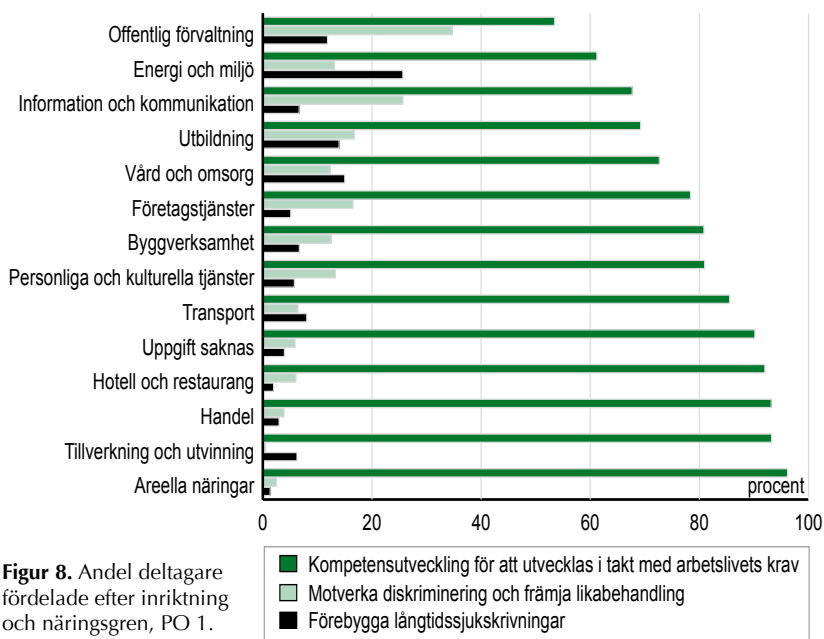
Figur 7 visar deltagarnas utbildningsnivå inom de tre projektinriktningarna. Inom inriktningen Kompetensutveckling har de flesta deltagare (45 procent) gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå. Inom inriktningarna fokuserade på att motverka diskriminering och främja likabehandling samt att förebygga långtidssjukskrivningar är högskoleutbildning den vanligast förekommande utbildningsnivån hos deltagarna (59 respektive 48 procent). Det är dock värt att notera att bara drygt 20 procent av alla deltagare finns inom de två sistnämnda inriktningarna.

Fördelningen av deltagare inom de olika inriktningsområdena skiljer sig åt mellan olika branscher, vilket framgår av Figur 8. Inriktningen Kompetensutveckling dominerar inom alla branscher, vilket är naturligt eftersom denna inriktning har flest antal deltagare totalt. Areella näringar är

Figur 7. Deltagare inom PO 1:s inriktningar, fördelade efter utbildning.

den bransch som har högst andel deltagare inom Kompetensutveckling, det vill säga att de flesta projekt inom denna bransch är inriktade mot Kompetensutveckling. I stora drag ser fördelningen ut som föregående år och den observerade ökningen av deltagare inom projekt fokuserade på att motverka diskriminering och främja likabehandling återfinns främst inom Företagstjänster och Byggverksamhet. Offentlig förvaltning är den bransch som har den jämnaste fördelningen av projekt från de tre inriktningarna, men även här dominerar kompetensutveckling.

Figur 8. Andel deltagare fördelade efter inriktning och näringsgren, PO 1.

Jämn könsfördelning i hälften av alla projekt

I hälften av alla projekt som hittills har startats är fördelningen mellan

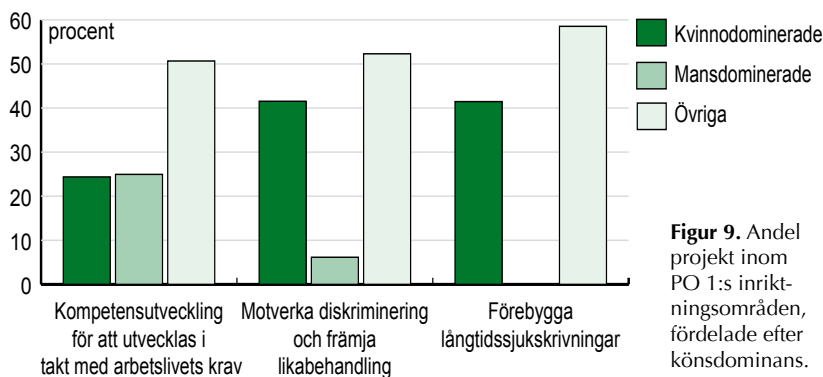
kvinnliga och manliga deltagare jämn (se Tabell 4). En ökning av kvinnodominerade projekt har skett från tidigare år och för år 2013 är 27 procent av projekten kvinnodominerade, medan 21 procent är mansdominerade.

Tabell 4. Antal pågående och avslutade projekt med kvinno- respektive mansdominans⁷, PO 1

	2011		2012		2013	
	Antal projekt	Andel	Antal projekt	Andel	Antal projekt	Andel
Kvinnodominans	78	20	129	25	171	27
Mansdominans	111	29	123	23	134	21
Övriga	198	51	276	52	322	52
Totalt	387	100	528	100	627	100

Figur 9 visar att alla projektinriktningar domineras av projekt utan en viss könsdominans (Övriga). De kvinnodominerade projekten finns främst inom inriktningarna fokuserade på att motverka diskriminering och främja likabehandling samt att förebygga långtidssjukskrivningar. I övrigt är det intressant att notera att inom projekt fokuserade på kompetensutveckling återfinns lika stor andel projekt som är kvinnodominerade som mansdominerade, samt att inga mansdominerade projekt återfinns inom projekt fokuserade på att förebygga långtidssjukskrivningar.

Ser man till fördelningen mellan unga och äldre i PO 1:s projekt finner man endast ett projekt där unga i åldern 15 till 24 år står för minst 75 procent av deltagarna.

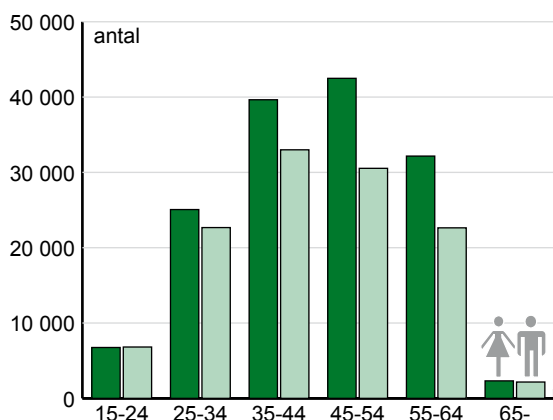

Figur 9. Andel projekt inom PO 1:s inriktningsområden, fördelade efter könsdominans.

⁷ Med dominans menas att minst 75 procent av deltagarna tillhör ettdera könet.

Flest deltagare i åldersgruppen 45–54 år

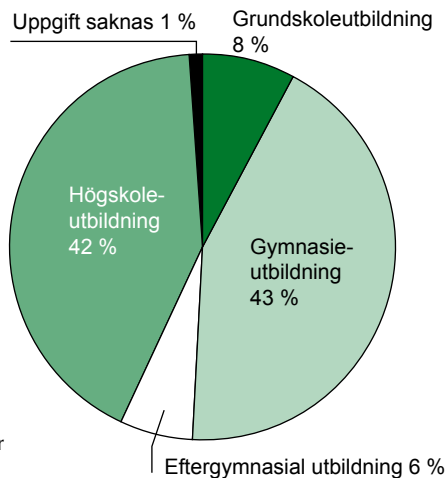
Den förvärvsarbetande befolkningen i Sverige (16–64 år) hade i slutet av år 2011 en medelålder på 39 år. För deltagarna inom PO 1 är medelåldern vid projektstart 44 år. Kvinnliga deltagare har en medelålder på 44,6 år, medan männens medelålder är 43,5 år. Endast i åldersgruppen 15–24 år finns det fler manliga än kvinnliga deltagare, 6 814 män respektive 6 751 kvinnor (se Figur 10). Procentuellt sett hittas de största könsskillnaderna inom åldersgruppen 55–64 år, där kvinnorna står för 59 procent, tätt följd av åldersgruppen 45–54 år (58 procent kvinnor). Flest antal deltagare totalt återfinns i åldersgruppen 45–54 år. Detta skiljer sig åt från föregående år, då den största åldersgruppen till antal var de mellan 35 och 44 år. Tolkningen av detta är att nytillkomna projektdeltagare är äldre än tidigare år.

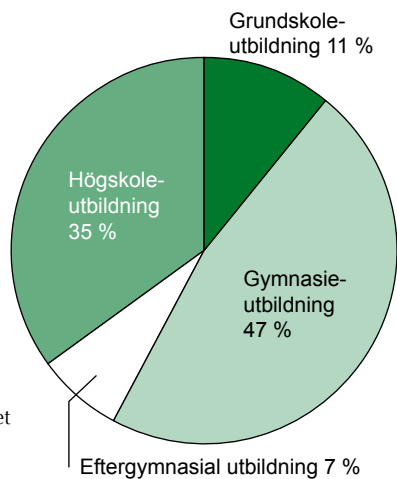
Figur 10. Antal deltagare fördelat efter ålder och kön, PO 1.

Andelen högskoleutbildade deltagare ökar

Figur 11 visar att 42 procent av deltagarna inom PO 1 har högskoleutbildning som lägsta utbildning. Detta är en ökning från förra året med tre procentenheter. En minskning har skett inom alla de tre övriga utbildningsnivåerna, vilket tyder på att de som kommer in i projekt är alltmer välutbildade. Deltagarna inom PO 1 är överlag mer välutbildade än befolkningen i riket som helhet (se Figur 12). Bland den förvärvsarbetande befolkningen i åldern 25 till 64 år var andelen med lägst högskoleutbildning endast 35 procent år 2011. Ser man till de personer vars högsta utbildning är gymnasium finns också vissa skillnader mellan deltagarna i PO 1 och den förvärvsarbetande befolkningen i övrigt. Bland deltagarna inom PO 1 har 43 procent högst en gymnasieutbildning medan denna siffra är fyra procentenheter högre för riket.

Figur 11. Deltagare fördelade efter utbildningsnivå, PO 1.

Figur 12. Förförärsarbetande i riket fördelat efter utbildningsnivå, 25–64 år⁸

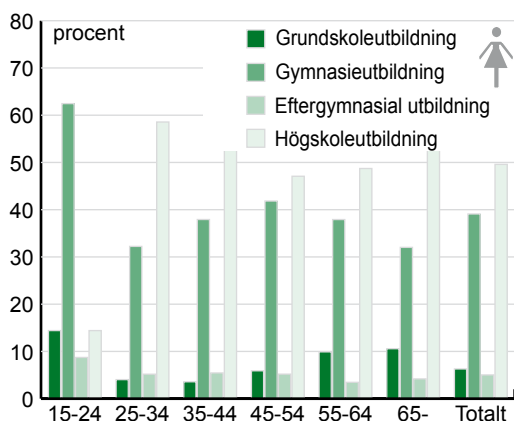
Kvinnor har högre utbildning än män

Kvinnliga deltagare inom PO 1 har generellt en högre utbildningsnivå än de manliga deltagarna. Figur 13 visar att inom samtliga åldersgrupper, förutom den yngsta (15–24 år), har de flesta kvinnorna en högskoleutbildning. Bland männen är gymnasieutbildning den vanligast förekommande utbildningsnivån i alla åldersgrupper förutom de över 65 år, där andelen högskoleutbildade överväger (se Figur 14). Intressant att notera är att an-

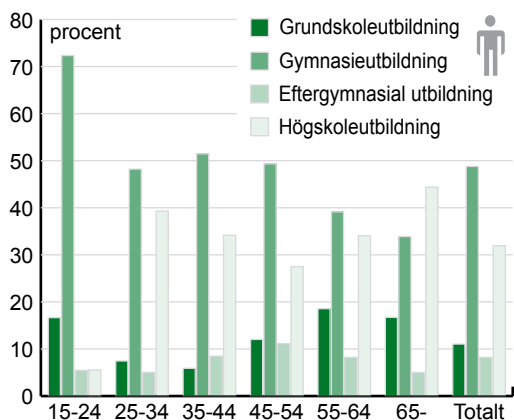
⁸ Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2011.

delen högskoleutbildade har ökat i alla åldersgrupper hos både män och kvinnor jämfört med förra året.

Kvinnorna i PO 1 har generellt sett en högre utbildningsnivå än kvinnliga förvärsarbetande i riket (se Figur 13 och 15). Inom PO 1 har 50 procent av kvinnorna lägst en högskoleutbildning medan endast 39 procent har en högskoleutbildning bland samtliga förvärsarbetande kvinnor i riket.

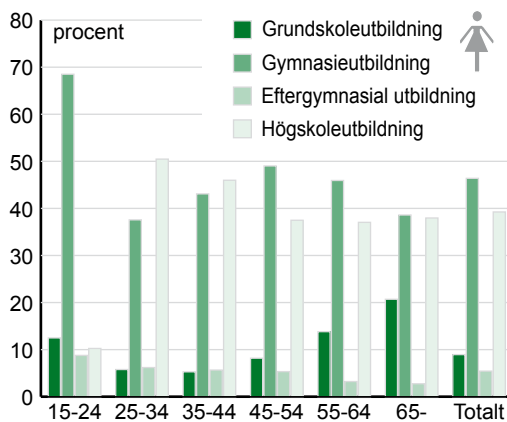
Figur 13. Kvinnors utbildningsnivå fördelat efter ålder, PO 1.

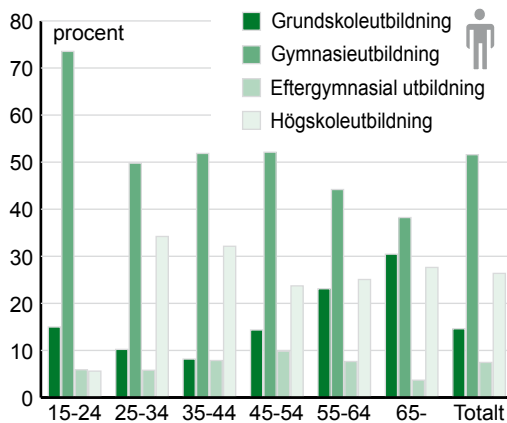
Figur 14. Mäns utbildningsnivå fördelat efter ålder, PO 1.

Även bland männen har deltagare inom PO 1 en högre utbildningsnivå än samtliga manliga förvärsarbetande i riket (se Figur 14 och 16). Gymnasieutbildade dominerar i alla åldersgrupper i riket men över lag är högskoleutbildade män fler inom PO 1 i alla åldersgrupper jämfört med riket som helhet. Totalt sett har 32 procent av männen inom PO 1 högskoleutbildning, vilket är sex procentenheter högre än för riket.

Figur 15. Kvinnors utbildningsnivå fördelat efter ålder, förvärvsarbetande i riket⁹.

Figur 16. Mäns utbildningsnivå fördelat efter ålder, förvärvsarbetande i riket¹⁰.

Västsverige har flest deltagare

Deltagarna inom PO 1 är spridda över hela landet. Flest antal deltagare (26 procent) återfinns i Västsverige, följt av Sydsverige och Stockholm (17 procent vardera). Minst antal deltagare är boende i Mellersta Norrland (4 procent).

Kartan (Figur 17) visar antalet deltagare i förhållande till befolkningen i respektive region. Detta ger en mer rättvis bild av hur deltagarna är fördelade över landet eftersom befolkningen skiljer sig kraftigt åt mellan olika regioner. Den region som har flest deltagare i förhållande till befolkningen är Västsverige med 360 deltagare per 10 000 invånare. Lägst siffra återfinns i Stockholm med 214 deltagare per 10 000 invånare.

⁹ Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2011.

¹⁰ Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2011.

Figur 17. Antal deltagare i förhållande till regionens befolkning, PO 1.

Många nationaliteter representerade

Bland alla deltagare inom PO 1 hade drygt 15 procent utländsk bakgrund, det vill säga att de antingen är födda utomlands eller att de är inrikesfödda men att båda föräldrarna är födda utanför Sverige. Majoriteten av de med utländsk bakgrund inom PO 1 är dock födda utomlands. I riket som helhet är det strax under 17 procent av de förvärvsarbetande som har utländsk bakgrund och även i denna grupp dominerar utrikesfödda (se Tabell 5).

Tabell 5. Deltagare inom PO 1 och förvärvsarbete i riket fördelade efter bakgrund och kön

	Antal		Andel		Andel i riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
PERSON MED UTLÄNSK BAKGRUND						
Utrikes född	18 169	14 379	6,8	5,4	6,6	7,1
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	4 134	3 775	1,6	1,4	1,4	1,6
PERSON MED SVENSK BAKGRUND						
Inrikes född med en utrikes och en inrikes född förälder	10 471	8 303	3,9	3,1	3,4	3,6
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	115 663	91 373	43,4	34,3	36,2	40,0

De utrikesfödda deltagarna inom PO 1 representerar 173 länder och de tre vanligast förekommande födelseländerna är:

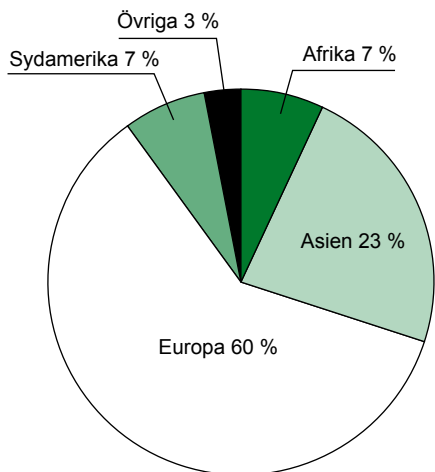
- Finland – 16 procent av de utrikesfödda deltagarna
- Bosnien-Hercegovina¹¹ – 7 procent av de utrikesfödda deltagarna
- Jugoslavien¹² – 7 procent av de utrikesfödda deltagarna

Bland de förvärvsarbetande i riket som helhet finns 216 länder representerade. Störst andel av dessa personer har Finland som sitt födelseland (11 procent), följt av Irak (9 procent) och Polen (5 procent).

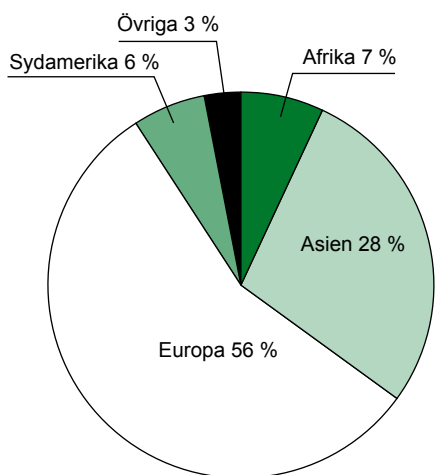
Av de utrikesfödda deltagarna inom PO 1 är 60 procent födda i Europa (se Figur 18), följt av Asien (23 procent). Liknande siffror finns att hitta för de utrikesfödda förvärvsarbetande i riket som helhet, där 56 procent är födda i Europa och 28 procent i Asien (se Figur 19). Sammantaget kan konstateras att en majoritet av deltagarna inom PO 1 har svensk bakgrund och att av de 12 procenten som är utrikesfödda kommer majoriteten från Europa.

¹¹ Avser det land som existerade vid individens födelse.

¹² Avser det land som existerade vid individens födelse.

Figur 18. Andel utrikesfödda fördelade efter världsdel, PO 1¹³.

Figur 19. Andel utrikesfödda bland de förvärvsarbetande i riket fördelade efter världsdel^{14, 15}.

Tillverkning och utvinning den bransch som kompetensutvecklar mest

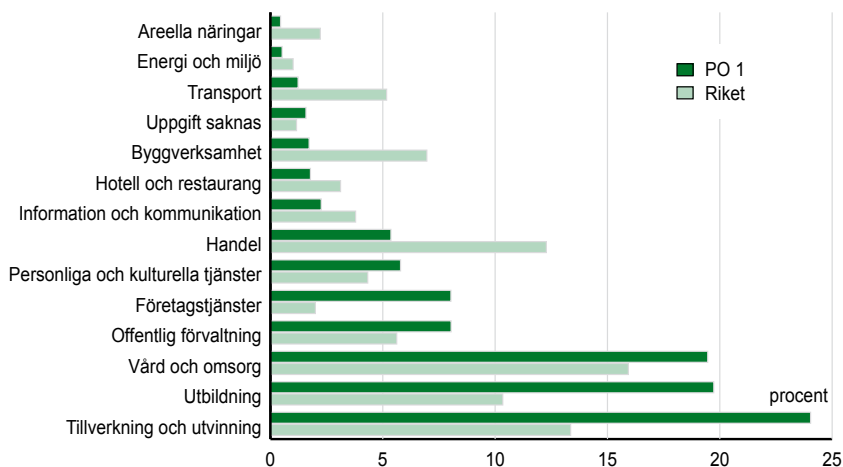
Deltagare inom PO 1 finns representerade inom alla branscher (se Figur 20). Den bransch som har flest deltagare är Tillverkning och utvinning (24 procent), följt av Utbildning (20 procent) och Vård och omsorg (19

¹³ I Övriga ingår personer födda i Nordamerika, Oceanien, Sovjetunionen samt de för vilka vi saknar uppgift.

¹⁴ Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2011.

¹⁵ I Övriga ingår personer födda i Nordamerika, Oceanien, Sovjetunionen samt de för vilka vi saknar uppgift.

procent). Det är också inom branscherna Tillverkning och utvinning samt Utbildning som PO 1 har en överrepresentation jämfört med Riket som helhet. På riksnivå är Vård och omsorg branschen med högst andel förvärvsarbetande (16 procent), följt av Tillverkning och utvinning (13 procent).

Figur 20. Andel deltagare i PO 1 samt förvärvsarbetande i Riket fördelat efter branschtillhörighet^{16, 17}.

Som tidigare nämnts återfinns flest deltagare inom PO 1 inom branschen Tillverkning och utvinning. Inom denna bransch dominerar män starkt och nära hälften av alla manliga deltagare finns här. För de kvinnliga deltagarna dominerar branscherna Vård och omsorg samt Utbildning. Inom dessa två branscher återfinns över hälften av alla kvinnliga deltagare (se Tabell 6).

¹⁶ Uppgifterna gällande riket är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2011.

¹⁷ I denna redovisning är branscherna Företagstjänster, Fastighetsverksamhet samt Kreditinstitut och försäkringsbolag sammanslagna till branschen Företagstjänster.

Tabell 6. Deltagare i PO 1 fördelade efter bransch och kön

	Kvinnor	Män	Totalt
Tillverkning och utvinning	5,2	18,9	24,1
Utbildning	15,0	4,8	19,8
Vård och omsorg	16,5	3,1	19,5
Offentlig förvaltning	4,9	3,2	8,1
Företagstjänster	4,1	4,0	8,1
Personliga och kulturella tjänster	3,7	2,1	5,8
Handel	2,8	2,6	5,4
Information och kommunikation	0,9	1,4	2,3
Hotell och restaurang	1,2	0,6	1,8
Byggverksamhet	0,2	1,5	1,7
Transport	0,3	0,9	1,2
Energi och miljö	0,1	0,4	0,5
Areella näringar	0,1	0,3	0,4
Uppgift saknas	0,7	0,6	1,3
Totalt	55,7	44,3	100,0

De flesta deltagare inom PO 1 återfinns i projekt som bedrivs inom den privata sektorn (48 procent), vilket är en minskning med fem procentenheter från förra året (se Tabell 7). Eftersom redovisningen avser ackumulerade siffror innebär detta att de deltagare som tillkommit under det senaste året främst är anställda utanför den privata sektorn. Skillnaden mellan andel deltagare inom den privata och offentliga sektorn har minskat de senaste åren och de nyaste siffrorna visar på endast två procentenheters differens. Även i riket som helhet återfinns flest förvärvsarbete inom den privata sektorn. I motsats till förhållandet inom PO 1 ökar dock skillnaden mellan andel förvärvsarbete i privat och offentlig sektor.

Tabell 7. Andelen deltagare i PO 1 samt förvärvsarbetande i riket fördelade efter sektor

	2011		2012		2013	
	PO 1	Riket	PO 1	Riket	PO 1	Riket
Privat sektor	60	66	53	67	48	68
Offentlig sektor	35	30	42	30	46	29
Ideell sektor	3	2	3	2	3	2
Ekonomisk förening	1	1	1	1	1	1
Uppgift saknas	1	1	1	0	1	0
Totalt	100	100	100	100	100	100

Högutbildade deltagare med specialistkompetens dominerar

Tabell 8 visar att inom PO 1 återfinns de flesta kvinnorna inom yrkesområdena Service-, omsorgs-, och försäljningsarbete (27 procent), följt av Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens (26 procent) och Arbete som kräver kortare högskoleutbildning (20 procent). En jämförelse med riket som helhet visar en liknande fördelning, där 31 procent av kvinnorna finns inom Service-, omsorgs-, och försäljningsarbete. Att observera är dock att något fler kvinnor i riket återfinns inom arbeten som kräver kortare högskoleutbildning (21 procent) än arbeten som kräver teoretisk specialistkompetens (19 procent). Värt att notera är också att deltagare inom PO 1 är överrepresenterade inom Ledningsarbete och underrepresenterade inom Kontors- och kundservicearbete jämfört med kvinnor i riket som helhet.

Fördelningen av yrkesområden ser något annorlunda ut för männen jämfört med kvinnorna. Den högsta andelen manliga deltagare återfinns inom Process- och maskinoperatörsarbeten och transportarbeten (22 procent), följt av Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens (19 procent) och Arbete som kräver kortare högskoleutbildning (18 procent). Bland förvärvsarbetande män i riket är det Hantverksarbete inom byggverksamhet och tillverkning samt Arbete som kräver kortare högskoleutbildning som är de dominerande yrkesområdena (17 procent vardera).

Sett i sin helhet går det att konstatera att knappt en fjärdedel av deltagarna inom PO 1 arbetar inom yrken som kräver teoretisk specialistkompetens, vilket är fem procentenheter högre än för riket som helhet. Man kan konstatera att deltagarna inom PO 1 mer och mer kännetecknas av högutbildade personer med en specialistkompetens.

Tabell 8. Andel deltagare i PO 1 samt andel anställda av befolkningen¹⁸, fördelat efter yrkesområde och kön

	Deltagare i PO 1		Befolkningen 16–64 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Service-, omsorgs- och försäljningsarbete	27	8	31	10
Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens	26	19	19	16
Arbete som kräver kortare högskoleutbildning	20	18	21	17
Kontors- och kundservicearbete	8	4	11	5
Ledningsarbete	8	11	4	8
Process- och maskinoperatörsarbete, transportarbete	4	22	3	15
Arbete utan krav på särskild yrkesutbildning	4	3	6	5
Hantverksarbete inom byggverksamhet och tillverkning	1	11	1	17
Arbete inom jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	0	1	0	1
Militärt arbete	0	0	0	1
Uppgift saknas	2	2	3	5
Totalt	100	100	100	100

Flest deltagare på små arbetsställen

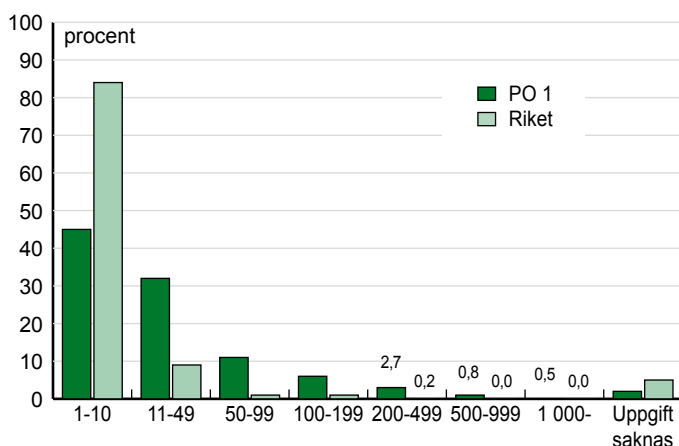
Av alla deltagare inom PO 1 är störst andel (28 procent) anställda på arbetsställen med 11–49 anställda (se Tabell 9). Denna storlek på arbetsstället är även den vanligast förekommande för förvärvsarbetande i riket som helhet. Arbetsställen med 10 anställda eller färre är underrepresenterade inom PO 1 jämfört med riket.

Tabell 9. Deltagare i PO 1 och förvärvsarbetande i riket fördelade efter storlek på arbetsstället

	Antal anställda							Uppgift saknas
	1–10	11–49	50–99	100–199	200–499	500–999	1000–	
Andel deltagare i PO 1	14	28	16	14	9	4	10	5
Andel förvärvsarbetande i riket	25	27	13	10	8	4	8	5

¹⁸ Uppgifterna är hämtade från Yrkesregistret och avser andelen anställda i riket år 2011.

Det kan konstateras utifrån Figur 21 att nära hälften av alla arbetsställen representerade inom PO 1 har mellan 1–10 anställda, medan 32 procent har mellan 11 och 49 anställda. Detta visar att det främst är mindre arbetsställen som kompetensutvecklar sin personal med hjälp av Socialfondens projekt. En jämförelse med storleken på arbetsställen i riket visar dock att en stor majoritet av arbetsställen i svenska företag har mellan 1 och 10 anställda och vidare att arbetsställen representerade inom PO 1 är kraftigt överrepresenterade gällande alla arbetsställen med 11 anställda eller flera.

Figur 21. Andel arbetsställen inom PO 1 samt i riket, fördelade efter antal anställda

Tabell 10 visar att de flesta deltagarna (30 procent) inom PO 1 har en årsinkomst på mellan 200 000 kr och 299 999 kr. Jämfört med förra året har en förskjutning från lägre till högre inkomstspann skett och detta gäller för både män och kvinnor. Det går att konstatera att alltfler deltagare inom PO 1 tjänar över 350 000 kr per år. Förvärsinkomsten för deltagarna är överlag högre än för förvärsarbetande i riket, med undantag för män som tjänar mer än 500 000 kr per år där andelen är något högre för förvärsarbetande i riket. Kvinnliga deltagare är överrepresenterade i de lägsta inkomstgrupperna medan männen dominerar i de högre inkomstgrupperna. Samma förhållanden råder inom riket som helhet.

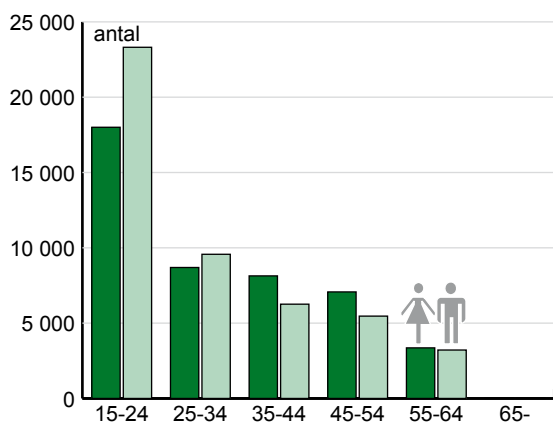
Tabell 10. Förvärvsinkomst år 2011 för deltagare PO 1 samt för förvärvsarbetsande i riket, fördelat efter kön

	PO 1			Riket		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
0–199 999	19	10	15	27	19	23
200 000–299 999	38	20	30	37	22	29
300 000–349 999	19	22	21	15	17	16
350 000–499 999	19	35	26	15	28	22
500 000–	5	12	8	5	14	10
Totalt	100	100	100	100	100	100

Programområde 2 – motverka utanförskap

Programområde 2 (PO 2) har till skillnad mot programområde 1 (PO 1) fokus på personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Detta innebär att syftet med att delta i något av projekten är att deltagandet ska medverka till att öka möjligheterna för personerna att komma in och stanna på arbetsmarknaden.

Inom PO 2 finns en koncentration av unga deltagare (se Figur 22) och sammanlagt 44 procent av deltagarna är i åldern 15–24 år. Det är framför allt männen som är unga, då nästan hälften av alla deltagande män är mellan 15 och 24 år. De unga kvinnorna är inte lika dominerande även om åldersgruppen 15–24 år är klart störst även för kvinnliga deltagare. I de två yngsta åldersgrupperna är männen fler än kvinnorna, medan i grupperna 35 år och äldre är kvinnorna fler.

Figur 22. Antal deltagare fördelat efter ålder och kön, PO 2.

Den tydliga ungdomsdominansen visar sig också när man fördelar andelen unga och äldre i de 495 projekten som redovisat deltagare inom PO 2. Lite drygt vart femte projekt (totalt 111 stycken) domineras av ungdomar, det vill säga projekt där minst 75 procent av deltagarna är mellan 15 och 24 år. Ungdomsdominansen är ungefär densamma som föregående år. Inget av projekten inom PO 2 domineras av personer som är 55 år och äldre men 45 projekt (9 procent) saknar deltagare i åldern 15–24 år (Tabell 11).

Tabell 11. Antal pågående och avslutade projekt med ungdoms- respektive äldredominans, PO 2

	Antal projekt	Andel
Ungdomsdominans	111	22
Äldredominans	0	0
Övriga	384	78
Totalt	495	100

I Tabell 1 redovisades en övervikt av andelen män i PO 2. Detta till trots är antalet kvinnodominerade projekt mer än dubbelt så många (48 stycken) jämfört med de 23 mansdominerade. Av de 48 kvinnodominerade projekten är 13 stycken med enbart kvinnliga deltagare. Av de 23 mansdominerade projekten är det inget som enbart består av män (se Tabell 12).

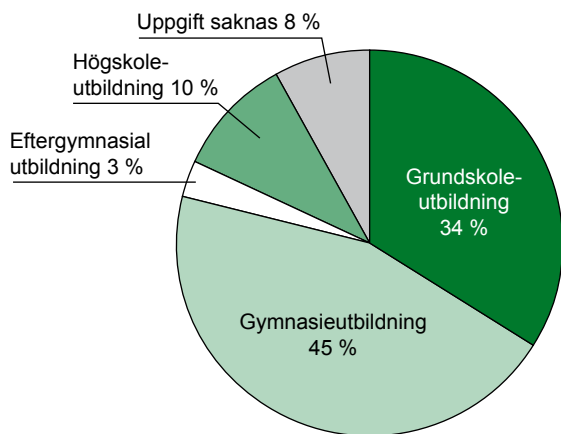
Tabell 12. Antal pågående och avslutade projekt med kvinno- respektive mansdominans, PO 2

	Antal projekt	Andel
Kvinnodominans	48	10
Mansdominans	23	5
Övriga	423	85
Totalt	495	100

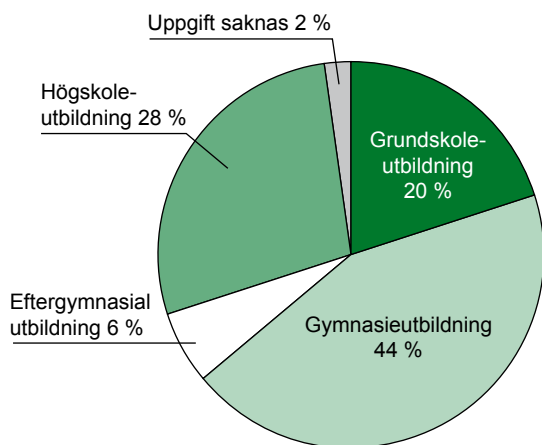
Många deltagare med grundskoleutbildning

Inom PO 2 är det personer med högst grundskole- eller gymnasieutbildning som dominerar. Ingen avsevärd skillnad finns att observera mellan kvinnor och män. En förklaring till den låga andelen högskoleutbildade kan vara att många av deltagarna är unga, men även det faktum att PO 2 vänder sig till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden kan vara en del i förklaringen.

Jämför man med befolkningen som helhet är det en större andel inom PO 2 som har en grundskoleutbildning och en betydligt mindre andel som har en eftergymnasial utbildning (Figur 23 och 24). I riket är det en av fem som har grundskola som högsta utbildning medan i PO 2 är det en av tre. Förhållandet är det omvända när det gäller högskoleutbildning med 10 procent av deltagarna i PO 2 och 28 procent befolkningen i riket. Fördelningen mellan olika utbildningsnivåer inom PO 2 har sett ungefär likadan ut under hela programperioden.

Figur 23. Deltagare fördelade efter utbildningsnivå, PO 2.

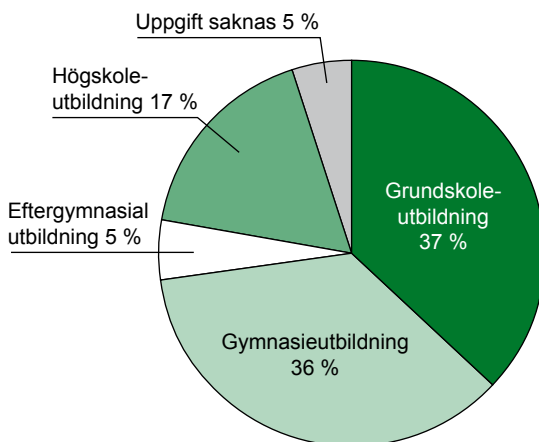

Figur 24. Utbildningsnivå i riket, ålder 16–74 år¹⁹.

Jämförs deltagarna i PO 2 med personer i riket som inte är förvärvsarbetande i åldern 16–74 år är det fler av de ej förvärvsarbetande som har högst

¹⁹ Uppgifterna är hämtade från Utbildningsregistret, avseende årgång 2012.

grundskoleutbildning (37 procent). Grundskoleutbildning är också är den vanligast förekommande utbildningsnivån för den här gruppen (se Figur 25). Vidare kan det konstateras att av de ej förvärvsarbetande är det fler som har högskoleutbildning och eftergymnasial utbildning och färre som har en gymnasieutbildning jämfört med deltagarna i PO 2.

Figur 25. Ej förvärvsarbetande 16–74 år i riket fördelade efter utbildningsnivå²⁰.

Många med utländsk bakgrund

Tabell 13 visar att andelen deltagare med utländsk bakgrund fortsätter att vara hög för deltagarna i PO 2. I dagsläget är 36 procent av deltagarna födda utomlands och den procentsatsen ökar till 41 procent om man också inkluderar de deltagare som är inrikesfödda men har två utrikesfödda föräldrar. Detta är betydligt fler än i riket totalt, där motsvarande andelar var 15 respektive 20 procent år 2012. I PO 2 var andelen utrikesfödda män något högre än andelen kvinnor, medan i riket var förhållandet det motsatta.

²⁰ Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2011.

Tabell 13. Deltagare inom PO 2 och befolkningen i riket fördelade efter bakgrund och kön

	Antal		Andel		Andel i riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
PERSON MED UTLÄNSK BAKGRUND						
Utrikes född	16 576	17 020	17,8	18,3	7,9	7,5
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	2 091	2 597	2,2	2,8	2,3	2,4
PERSON MED SVENSK BAKGRUND						
Inrikes född med en utrikes och en inrikes född förälder	3 430	3 792	3,7	4,1	3,5	3,6
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	23 198	24 460	24,9	26,3	36,4	36,3

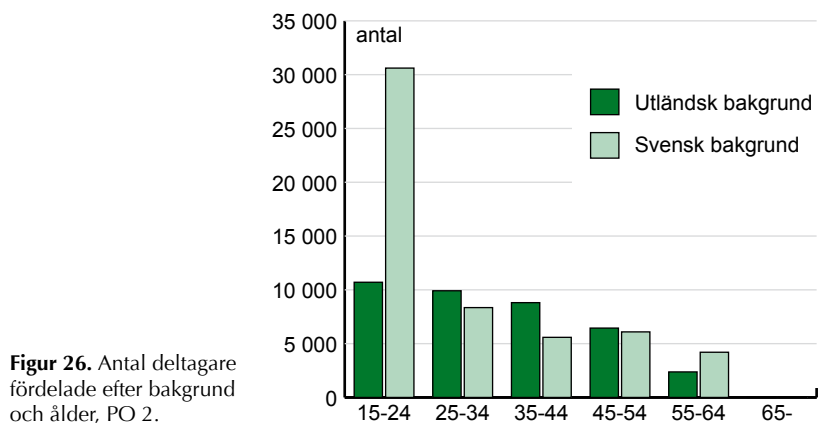
De utrikesfödda deltagarna kommer från 177 länder och det vanligast förekommande födelselandet är Irak följt av Somalia och Jugoslavien. Andelen av de utrikesfödda ser ut enligt följande för de tre största länderna:

- Irak – 22 procent av de utrikesfödda deltagarna
- Somalia – 13 procent av de utrikesfödda deltagarna
- Jugoslavien²¹ – 6 procent av de utrikesfödda deltagarna

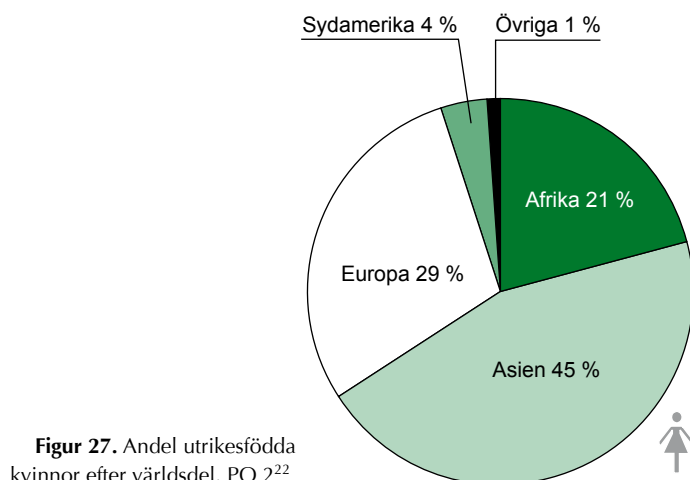
Av de tre ovanstående länderna är det gruppen med deltagare födda i Somalia som ökade mest jämfört med föregående år (47 procent). Andra länder med ett större antal deltagare i PO 2 som ökade förhållandevis mycket var Syrien (59 procent) och Afghanistan (47 procent). Hela gruppen utrikesfödda deltagare ökade med 39 procent medan det totala antalet deltagare i PO 2 ökade med 43 procent jämfört med föregående år.

I den yngsta gruppen (15–24 år), som också är den största åldersgruppen sett till antal deltagare, är antalet med utländsk bakgrund förhållandevis lågt. Ungefär var fjärde deltagare har utländsk bakgrund i denna grupp. Detta kan jämföras med åldersgrupperna mellan 25 och 54 år där antalet med utländsk bakgrund är större än antalet med svensk bakgrund. Störst andel med utländsk bakgrund återfinns i åldersgruppen 35–44 år där de utgör mer än 60 procent, se Figur 26.

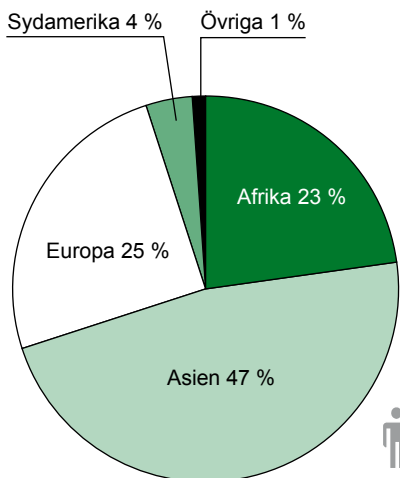
²¹ Avser det land som existerade vid individens födelse.

Grupperas de utrikesfödda deltagarna efter den världsdel där de är födda är andelen födda i Asien högst både för kvinnor och män och då något högre för männen (se Figur 27 och 28). Andelen utrikesfödda deltagare som är födda i Europa är däremot något högre för kvinnorna än för männen. Afrika utgör den tredje största världsdel för utrikesfödda inom PO 2 och har ökat som andel för båda könen. Dessa andelar kan jämföras med deltagare inom PO 1, där 60 procent är födda i Europa, 23 procent i Asien och 7 procent i Afrika (se Figur 18).

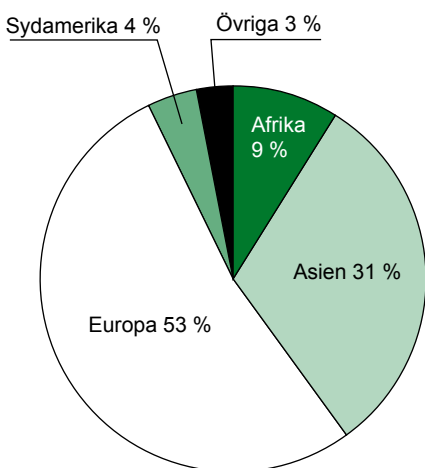

²² I Övriga ingår personer födda i Nordamerika, Oceanien, Sovjetunionen samt de för vilka vi saknar uppgift.

Figur 28. Andel utrikesfödda män efter världsdel, PO 2²³.

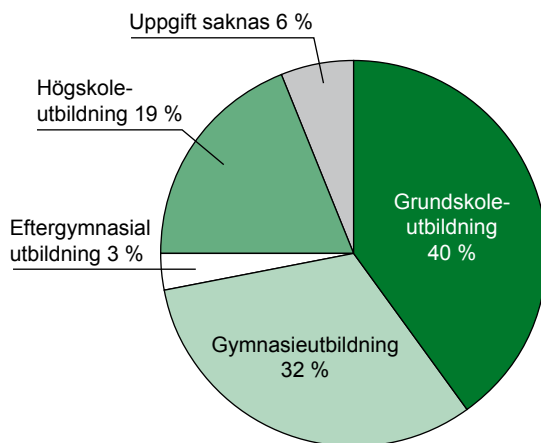
För utrikesfödda i hela riket är Europa den dominerande födelseregionen med mer än 50 procent av samtliga utrikesfödda (se Figur 29). Den klart största gruppen av personer med födelseregion Europa utgörs av personer som är födda i Finland (20 procent). Inom PO 2 är det totalt 2,6 procent av de utrikesfödda som har Finland som födelseland, medan denna siffra inom PO 1 är 16 procent.

Figur 29. Andel utrikesfödda i riket efter världsdel.

²³ I Övriga ingår personer födda i Nordamerika, Oceanien, Sovjetunionen samt de för vilka vi saknar uppgift.

Den vanligast förekommande utbildningsnivån för samtliga deltagare inom PO 2 är gymnasienivå, medan det för utrikesfödda deltagare är grundskola (40 procent) (se Figur 30). Intressant att notera är att högskoleutbildning är vanligare bland de utrikesfödda deltagarna inom PO 2 (19 procent) än bland samtliga av programområdets deltagare (10 procent) (se Figur 23). Detta visar på en större spridning i utbildningsnivå bland utrikesfödda deltagare jämfört med samtliga deltagare i PO 2.

Figur 30. Andel utrikesfödda fördelat efter utbildningsnivå, PO 2.

De nordligaste regionerna har flest deltagare i förhållande till befolkningen

Flest antal deltagare i PO 2 kommer från Västsverige då 20 procent eller var femte deltagare var boende i en kommun i Västsverige. Regionen med näst högst deltagarantal var Östra Mellansverige, följt av Sydsverige och Stockholm. Minst antal deltagare kommer från de nordligaste regionerna Mellersta Norrland och Övre Norrland.

I förhållande till totalbefolkningen i respektive region är det Mellersta Norrland som har flest antal deltagare med 162 per 10 000 invånare (Figur 31). Västsverige som har flest deltagare totalt har 104 deltagare per 10 000 invånare. Det är bara Småland och öarna (83) samt Stockholm (72) som har färre antal deltagare i förhållande till befolkningen. Stockholm är den region som har lägst andel deltagare i förhållande till antalet invånare och så har det varit under hela programperioden.

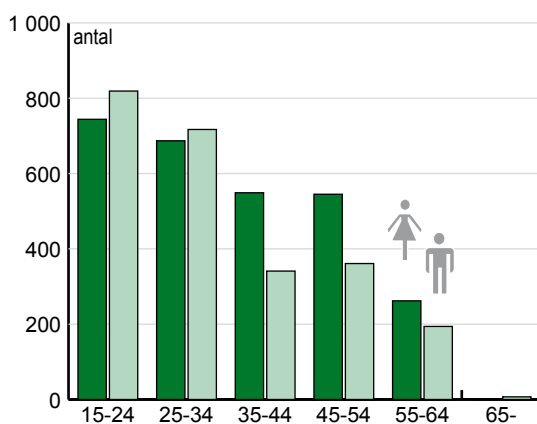
Projekt med fokus på personer med funktionsnedsättning

Inom PO 2 finns det projekt som syftar till att få personer med funktionsnedsättning ut på arbetsmarknaden. Av samtliga deltagare i PO 2 är det 5 240 personer eller fem procent som deltar eller har deltagit i ett sådant projekt (se Tabell 14). Sammantaget rör det sig om 50 projekt, vilket innebär tio procent av alla projekt inom PO 2. Fördelningen mellan kvinnor och män är relativt jämn, med något övervägande antal kvinnor.

Tabell 14. Antal deltagare i projekt för personer med funktionsnedsättning efter kön, PO 2

	Antal	Andel
Kvinnor	2 788	53,2
Män	2 439	46,5
Uppgift saknas	13	0,2
Totalt	5 240	100

Även i projekt som handlar om att få personer med funktionsnedsättning ut på arbetsmarknaden är antalet unga deltagare i majoritet (se Figur 32). Nästan en tredjedel av deltagarna i dessa projekt tillhör den yngsta åldersgruppen. Dominansen är dock inte lika tydlig som inom PO 2 totalt där 44 procent tillhör åldersgruppen 15–24 år.

Figur 32. Antal deltagare i projekt för personer med funktionsnedsättning efter ålder och kön, PO 2.

Deltagarnas försörjning före projektstart

Tabell 15 visar deltagarnas försörjning innan projektstart. Ungefär en tredjedel av deltagarna inom PO 2 har varit sjukskrivna, arbetslösa, fått aktivitetserättning eller varit föremål för någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd före projektstart. Den största gruppen finner

man inom arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Av samtliga ungdomar inom PO 2, här definierade som personer mellan 15 och 24 år, kom 23 procent in i projekt från en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. För personer 25 år och äldre, här definierade som vuxna, var samma siffra 14 procent under år 2012. Hittills i år är motsvarande siffra 20 respektive 12 procent. Bland ungdomarna har andelen deltagare som kommer från arbetslöshet minskat från år 2008 till slutet av mars år 2013. Den grupp som kommer från en längre sjukskrivning innan projektstart har också minskat över tid. Observera att en och samma person kan ha ingått i flera av aktiviteterna och att antalet deltagare därför inte summerar till det totala antalet deltagare i slutet av Tabell 15.

Av samtliga deltagare i PO 2 har runt hälften haft försörjningsstöd innan

projektstarten²⁴ med en viss minskning till 48 procent år 2011 jämfört med 55 procent året innan.

Tabell 15. Antal deltagare samt andelen deltagare av det totala antalet deltagare per startår fördelade på olika aktiviteter²⁵

	2008		2009		2010	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Sjukskrivna 180 dagar före projektstart	465	8	982	6	640	3
Ungdomar arbetslösa 90 dagar före projektstart	115	5	350	5	181	2
Vuxna arbetslösa 360 dagar före projektstart	308	8	627	7	682	6
Ungdomar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 90 dagar före projektstart	290	14	1 089	16	1 885	20
Vuxna i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 90 dagar före projektstart	462	12	841	9	2 402	20
Erhållit förtidspension/aktivitetsersättning före projektstart	637	11	2 230	14	2 349	11
<i>Totalt antal unika personer med aktivitet</i>	<i>2 114</i>	<i>36</i>	<i>5 812</i>	<i>35</i>	<i>7 725</i>	<i>36</i>
<i>Antal deltagare utan aktivitet</i>	<i>3 798</i>	<i>64</i>	<i>10 627</i>	<i>65</i>	<i>13 523</i>	<i>64</i>
Totalt antal deltagare efter startår	5 912		16 439		21 248	
därav erhållit försörjningsstöd	3 279	55	9 237	56	11 675	55
	2011		2012		2013	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Sjukskrivna 180 dagar före projektstart	1 125	5	1 787	6	102	4
Ungdomar arbetslösa 90 dagar före projektstart	190	2	240	2	26	2
Vuxna arbetslösa 360 dagar före projektstart	537	4	859	5	168	11
Ungdomar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 90 dagar före projektstart	2 505	24	2 712	23	222	20
Vuxna i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 90 dagar före projektstart	1 708	14	2 333	14	193	12
Erhållit förtidspension/aktivitetsersättning före projektstart	2 828	12	3 153	11	202	7
<i>Totalt antal unika personer med aktivitet</i>	<i>8 200</i>	<i>36</i>	<i>9 937</i>	<i>35</i>	<i>831</i>	<i>30</i>
<i>Antal deltagare utan aktivitet</i>	<i>14 870</i>	<i>64</i>	<i>18 131</i>	<i>65</i>	<i>1 949</i>	<i>70</i>
Totalt antal deltagare efter startår	23 070		28 068		2 780	
därav erhållit försörjningsstöd	11 075	48	i.u.		i.u.	

²⁴ Uppgifterna om försörjningsstöd är hämtade från registret Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudien, LISA, och finns bara tillgängligt t.o.m. år 2011.

²⁵ Med ungdomar avses personer i åldern 15–24 år, vuxna är definierade som personer äldre än 24 år. Uppgifterna är hämtade från Transfereringsstatistiken. Statistiken innehåller aviseringar t.o.m. fjärde kvartalet 2012.

Östra Mellansverige är den region som hittills under år 2013 har haft flest deltagare som deltagit i någon aktivitet innan projektstart. Stockholm har den lägsta andelen och har haft så sedan år 2010. Den region där andelen deltagare som deltagit i en aktivitet innan projektstart ökat mest är Östra Mellansverige. Övre Norrland hade en stor ökning fram till år 2010 men under de tre senaste åren har denna ökning avtagit (Tabell 16).

Tabell 16. Andelen aktiviteter för deltagare före start i projekt i PO 2 efter region och startår

	2008	2009	2010	2011	2012	2012
Stockholm	-	34	30	21	28	16
Östra Mellansverige	43	40	49	46	60	59
Småland och Öarna	37	34	50	43	33	47
Sydsverige	50	47	35	48	47	40
Västsverige	45	57	50	57	52	45
Norra Mellansverige	42	42	46	47	42	35
Mellersta Norrland	20	24	49	62	62	20
Övre Norrland	65	61	71	55	35	19
Totalt	45	44	45	45	45	36

KAPITEL 3.

VAD HÄNDE SEN?

DELTAGARNAS SYSSELSÄTTNING EFTER AVSLUTAT PROJEKT

I följande kapitel kommer SCB att redovisa hur det har gått för deltagare som har avslutat projekt inom både PO 1 och PO 2 med avseende på etablering på arbetsmarknaden och försörjningssituation. För att göra denna uppföljning används uppgifter från den registerbaserade aktivitetsstatistiken (RAKS). Målsättningen med RAKS är att beskriva individers försörjning och anknytning till arbetsmarknaden²⁶.

I kapitlet redovisas först uppgifter om deltagare vid startåret för projektdeltagande och sedan uppgifter om deltagare året efter att de har avslutat sitt projektdeltagande. Redovisningen av deltagarnas aktiviteter i samband med och efter avslutat projekt avser deltagare som har avslutat projektdeltagande senast under första halvåret år 2011. Anledningen till att deltagare som avslutat sitt projekt efter denna tidpunkt är exkluderade är att RAKS endast mäter helår och den senast tillgängliga årgången avser 2011. För att deltagarna ska ha haft en möjlighet att påbörja en aktivitet efter avslutat projekt samt att vi ska ha uppgifter om denna i RAKS är det därför nödvändigt att bryta vid halvårsskiftet år 2011²⁷. Detta innebär att de deltagare som avslutade sitt projekt under andra halvan av år 2011 eller under år 2012 inte inkluderas i denna redovisning. Det finns också ett antal deltagare som inte finns som folkbokförda i Sverige året efter att projektet tog slut och dessa är inte heller inkluderade i populationen.

RAKS redovisar fyra olika typer av etableringsgrad på arbetsmarknaden; etablerad, företagare eller kombinatorer, svagt etablerad samt utan arbete. För klassificeringen av etablering används uppgifter om kön, ålder och utbildning och för att vara etablerad ska årsinkomsten överstiga 60 procent av medianinkomsten i den grupp som har lägst utbildningsnivå i varje

²⁶ Mer om RAKS finns att läsa på http://www.scb.se/Statistik/AM/AM9903/_dokument/RAKS---Registerbaserad-aktivitetsstatistik.pdf och i Bilaga 1.

²⁷ Det innebär att både för deltagare som avslutat projekt under år 2010 och under första halvåret av år 2011 används uppgifter avseende RAKS 2011 för att studera arbetsmarknadssituationen efter avslutat projekt.

indelningsgrupp. Med kombinator avses en person som både har ett eget företag och är anställd. Företagare eller kombinatorer ses i nedanstående redovisning som etablerade på arbetsmarknaden om inget annat anges. En person som inte uppnår etableringsgraden etablerad men ändå har någon form av årsinkomst klassificeras som svagt etablerad.

Programområde 1

Sedan år 2008 har 169 034 personer deltagit i projekt som har avslutats inom PO 1 (se Tabell 17). Andelen män övervägde år 2009 till och med år 2011, medan kvinnorna i dagsläget är i majoritet för år 2012.

Tabell 17. Antal deltagare i projekt fördelade efter slutår och kön, PO 1

Programområde 1					
	2008	2009	2010	2011	2012
Kvinnor	1 415	11 187	26 799	28 533	16 784
Män	763	12 422	30 763	29 726	10 214
Uppgift saknas	21	122	119	141	25
Totalt	2 199	23 731	57 681	58 400	27 023

Majoriteten etablerade på arbetsmarknaden vid projektstart²⁸

En klar majoritet av deltagarna inom PO 1 (83 procent) var etablerade på arbetsmarknaden vid projektstart (Tabell 18). Trots att dessa projekt vänder sig till personer som har en anknytning till arbetsmarknaden visar siffrorna att en procent av deltagarna inom PO 1 klassificerades som utan arbete vid projektstart. En anledning till detta kan exempelvis vara att ett arbetsställe som ingår i ett projekt kan ha projektdeltagare som deltar i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd och därmed inte klassificeras som etablerade på arbetsmarknaden.

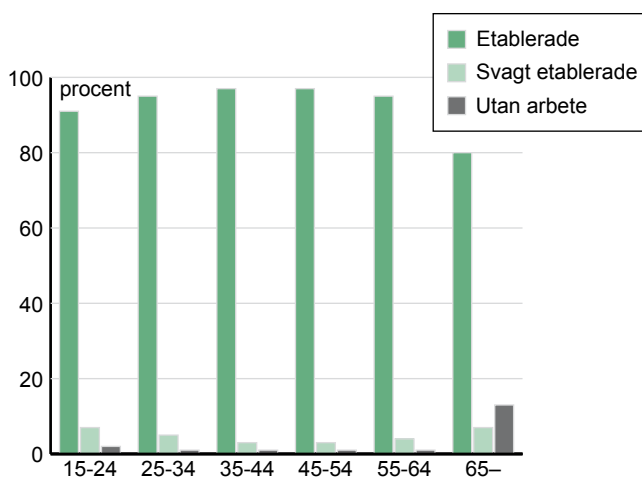
Tabell 18. Etableringsgrad vid året för projektstart, PO 1

	Antal projekt	Andel
Etablerade	100 831	83
Företagare eller kombinatorer	15 039	12
Svagt etablerade	4 397	4
Utan arbete	1 107	1
Totalt	121 374	100

²⁸ Redovisningen sker endast för de deltagare som har deltagit i avslutade och redovisade projekt.

Figur 33 visar att de etablerade var i kraftig majoritet inom alla åldersgrupper vid projektstart. Högst andel etablerade fanns inom åldersgruppen 35–44 år, medan den högsta andelen svagt etablerade fanns i åldersgrupperna 15–24 år samt 65 år och äldre.

Fler kvinnor än män tillhör de svagt etablerade. Sett till utbildningsnivå dominerar gymnasieutbildning bland etablerade män och högskoleutbildning bland etablerade kvinnor. I övriga etableringsgrupper dominerar gymnasieutbildning för båda könen.

Figur 33. Andel deltagare efter etableringsgrad och ålder vid året för projektstart, PO 1.

Tabell 19 visar att 96 procent av alla deltagare inom PO 1 hade sin huvudsakliga försörjning från förvärvsarbete vid projektstart medan 0,1 procent hade ekonomiskt bistånd som huvudsaklig inkomstkälla. Viktigt att notera är att det är huvudsaklig inkomstkälla som redovisas, vilket innebär att en deltagare kan ha flera olika inkomstkällor men att bara den källa som gett högst inkomst är synlig i tabellen.

Tabell 19. Huvudsaklig inkomstkälla vid året för projektstart, PO 1

	Antal	Andel
Förvärvsarbete	116 736	96,2
Studerande	721	0,6
Vård av barn/anhörig	646	0,5
Sjuk	416	0,3
Arbetslöshet	344	0,3
Förtidspension	528	0,4
Ekonomiskt bistånd	142	0,1
Arbetsmarknadspolitisk åtgärd	569	0,5
Ålderspension	1 031	0,8
Saknar inkomst	241	0,2
Totalt	121 374	100

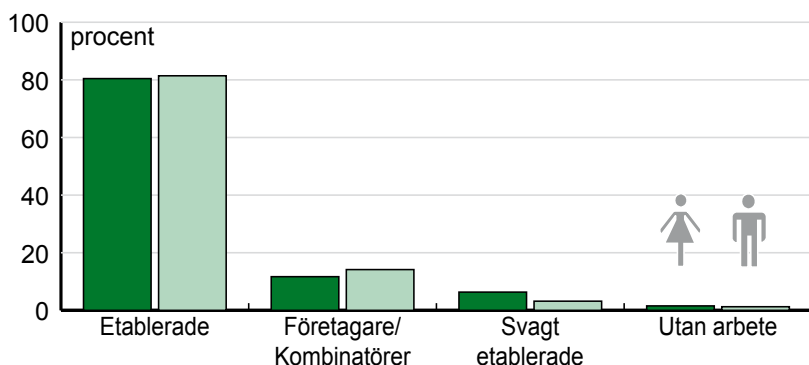
Färre etablerade efter projektdeltagande

Året efter att en person har avslutat sitt deltagande inom PO 1 hade andelen som var etablerade på arbetsmarknaden sjunkit med två procentenheter till 81 procent jämfört med hur situationen var vid projektstart (se Tabell 20). Både grupperna företagare eller kombinatorer samt svagt etablerade hade ökat en procentenhet sedan projektstart. Även de utan arbete steg i antal även om andelen förblev oförändrad. Minskningen av antal etablerade till förmån för de andra etableringsgrupperna kan förklaras av flera olika faktorer. En förklaring kan vara att deltagare deltog i varselprojekt och sedan blev arbetslösa när projektet var avslutat. Andra möjliga förklaringar är att deltagare blivit exempelvis sjukskrivna, studerande eller föräldralediga efter projektslut (se även Tabell 21).

Tabell 20. Etableringsgrad året efter avslutat projektdeltagande samt vid året för projektstart, PO 1

	Antal projekt	Andel	Andel vid projektstart
Etablerade	98 261	81	83
Företagare eller kombinatorer	15 764	13	12
Svagt etablerade	5 660	5	4
Utan arbete	1 689	1	1
Totalt	121 374	100	100

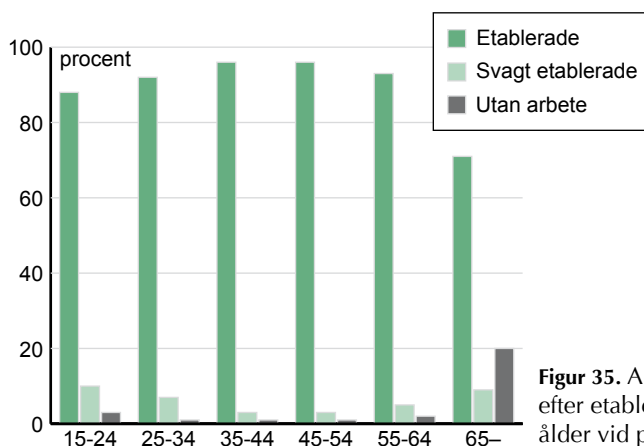
Minskningen i andelen etablerade mellan projektstart och året efter projektslut skedde för både kvinnor och män. Året efter projektslut var det något fler män än kvinnor som var etablerade (Figur 34), precis som vid projektstart. Det hade inte heller skett någon förändring gällande svagt etablerade, där kvinnorna var fler än männen, mellan projektstart och året efter projektslut.

Figur 34. Andel personer med avslutat projektdeltagande fördelat efter etableringsgrad och kön, PO 1.

Den minskade andelen etablerade ett år efter projektslut skedde främst i de två yngsta åldersgrupperna samt bland de som var 65 år och äldre (Figur 35). I åldern 15–24 år och 25–34 år minskade andelen etablerade med tre procentenheter vardera jämfört med projektstart. En majoritet av deltagarna i båda dessa åldersgrupper fortsatte dock att ha en anknytning till arbetsmarknaden då de gick från att vara etablerade vid projektstart till svagt etablerade året efter projektslut. Det är viktigt att ha i åtanke att det är relativt vanligt att personer i dessa åldersgrupper studerar eller är hemma med barn, vilket kan vara en anledning till att de har en svag etablering på arbetsmarknaden. Bland de äldsta deltagarna minskade andelen etablerade med 9 procentenheter men troligen har flertalet övergått till ålderspension.

Tabell 21 visar att andelen deltagare som hade förvärvsarbete som sin huvudsakliga inkomstkälla efter projektdeltagande minskar med två procentenheter jämfört med andelen vid projektstart. En ökning kan konstateras bland de som får sin huvudsakliga inkomst från studier och vård av barn eller anhörig men också bland de som är arbetslösa och sjuka. Inga större skillnader kan observeras mellan olika branscher.

Figur 35. Andel deltagare efter etableringsgrad och ålder vid projektslut, PO 1.

Tabell 21. Huvudsaklig inkomstkälla året efter avslutat projektdeltagande, PO 1

	Antal ett år efter projektslut	Andel ett år efter projektslut	Andel vid projektstart
Förvärvsarbete	114 230	94,1	96,2
Studerande	881	0,7	0,6
Vård av barn/anhörig	1 327	1,1	0,5
Sjuk	751	0,6	0,3
Arbetslöshet	622	0,5	0,3
Förtidspension	477	0,4	0,4
Ekonomiskt bistånd	143	0,1	0,1
Arbetsmarknadspolitisk åtgärd	547	0,5	0,5
Ålderspension	2 108	1,7	0,8
Saknar inkomst	288	0,2	0,2
Totalt	121 374	100	100

Programområde 2

Tabell 22 visar att sedan starten av den senaste programperioden år 2008 har 46 480 personer deltagit i projekt inom PO 2 som har avslutats mellan år 2008 och år 2012²⁹. Under år 2008 var det förhållandevis få deltagare som avslutade sin medverkan i projekt, men antalet har sedan ökat från år till år. Antalet män som har avslutat projektdeltagande i PO 2 har övervägt mellan år 2008 och 2011. År 2012 var kvinnorna något fler.

²⁹ Då det finns en viss fördröjning i redovisningen kommer antalet deltagare som har avslutat projekt att öka.

Tabell 22. Antal deltagare i avslutade projekt fördelade efter slutår och kön, PO 2

Programområde 2					
	2008	2009	2010	2011	2012
Kvinnor	986	4 957	7 779	6 180	2 155
Män	1 010	5 463	8 904	6 875	2 065
Uppgift saknas	7	29	33	25	12
Totalt	2 003	10 449	16 716	13 080	4 232

Majoriteten utan arbete vid projektstart

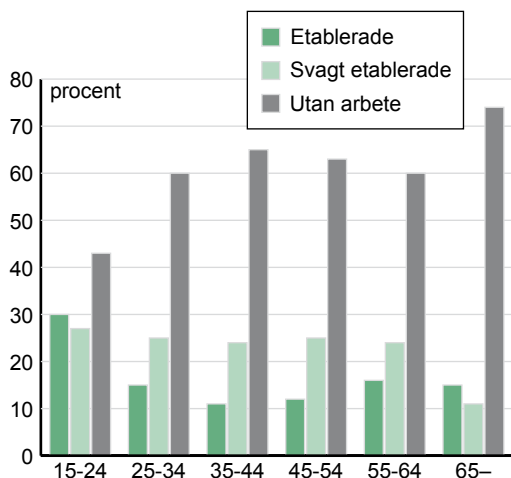
Av de cirka 35 000 deltagare som avslutat sitt deltagande i projekt mellan år 2008 och första halvåret av 2011 var det 18 procent som var etablerade på arbetsmarknaden det året som de startade sitt projektdeltagande. Andelen svagt etablerade var 26 procent och andelen utan arbete var 54 procent (se Tabell 23).

Att deltagare kan vara etablerade vid projektstart trots att dessa inte är målgrupp för PO 2 kan bland annat förklaras av att RAKS avser helår och att en deltagare kan ha varit utan arbete vid årets början, deltagit i ett projekt men sedan avslutat sitt projektdeltagande tack vare en anställning. En annan möjlighet är att en deltagare var etablerad under stora delar av året men att han eller hon sedan blev arbetslös och påbörjade ett projekt innan årsslut.

Tabell 23. Deltagare i avslutade projekt fördelade efter etableringsgrad vid startåret för projektet, PO 2

	Antal projekt	Andel
Etablerade	6 466	18
Företagare eller kombinatorer	632	2
Svagt etablerade	9 090	26
Utan arbete	18 994	54
Totalt	35 182	100

De yngre deltagarna inom PO 2 var oftare etablerade på arbetsmarknaden än de äldre deltagarna, då nästan var tredje deltagare mellan 15–24 år var etablerad vid projektstarten, vilket kan jämföras med 10–15 procent för deltagarna i åldrarna mellan 25 och 64 år. Med undantag för gruppen 65 år och äldre var det i åldergruppen 35–44 år som flest deltagare var utan arbete vid året för projektstart (se Figur 36).

Figur 36. Andel deltagare efter etableringsgrad och ålder vid projektstart, PO 2.

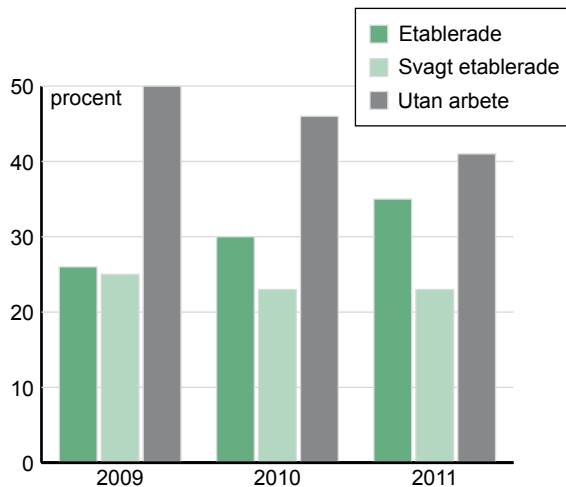
Fler etablerade på arbetsmarknaden efter projektdeltagande

Året efter avslutat projekt var 31 procent av deltagarna etablerade på arbetsmarknaden vilket kan jämföras med 18 procent vid startåret. Antalet företagare och kombinatorer har också ökat något till 837 personer. Av övriga deltagare var det 23 procent som hade en svag etablering vilket är en minskning jämfört med när deltagarna startade i projektet. Andelen helt utan arbete har gått från 54 procent till 43 procent, vilket visar på en högre etablering för deltagarna i PO 2 efter avslutat projektdeltagande jämfört med situationen vid projektstart (se Tabell 24).

Tabell 24. Deltagare efter etableringsgrad året efter avslutat projektdeltagande, PO 2

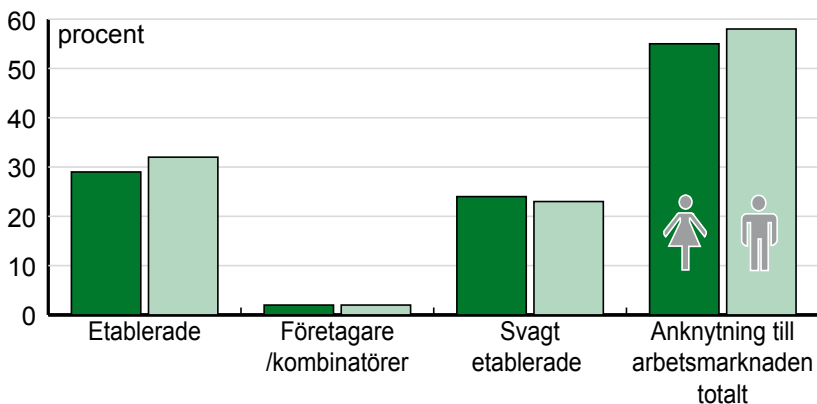
	Antal projekt	Andel	Andel vid projektstart
Etablerade	10 837	31	18
Företagare eller kombinatorer	837	2	2
Svagt etablerade	8 257	23	26
Utan arbete	15 251	43	54
Totalt	35 182	100	100

Mellan åren 2009 till 2011 var det särskilt andelen deltagare som var etablerade på arbetsmarknaden efter projektslut som ökade, medan andelen utan arbete minskade. År 2011 utgjorde etablerade 35 procent och personer utan arbete 42 procent. Motsvarande siffror för år 2009 var 26 procent respektive 50 procent, se Figur 37. Detta skulle delvis kunna förklaras av ett mer gynnsamt konjunkturläge år 2011 jämfört med år 2009.

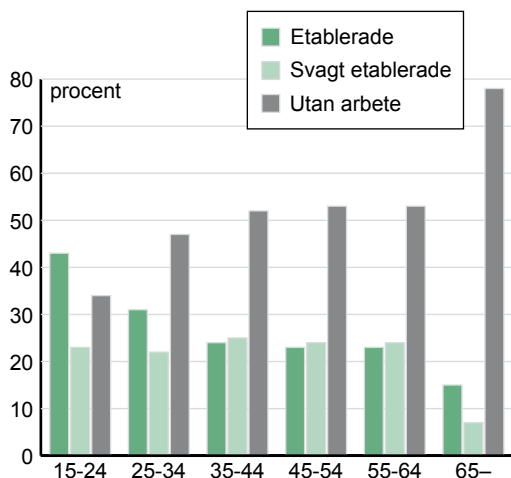

Figur 37. Andel deltagare efter etableringsgrad på arbetsmarknaden år 2009–2011, PO 2.

Figur 38 visar att andelen män med en anknytning till arbetsmarknaden var något större än andelen kvinnor året efter projektslut. Av samtliga tidigare deltagare hade 58 procent av männen en anknytning året efter avslutat projekt och 55 procent av kvinnorna. Bland männen var det också fler etablerade (32 procent) i förhållande till svagt etablerade (23 procent). Motsvarande siffror för kvinnorna var, 29 respektive 24 procent. Män och kvinnor var företagare/kombinatörer i samma utsträckning, drygt två procent.

Figur 38. Andel deltagare efter etableringsgrad på arbetsmarknaden och kön, PO 2.

Figur 39. Andel deltagare efter etableringsgrad på arbetsmarknaden efter ålder, PO 2.

Det kan konstateras att det är vanligare att unga etablerar sig på arbetsmarknaden efter avslutat projekt än äldre. Av samtliga deltagare i åldersgruppen 15–24 år var det 66 procent som hade en anknytning till arbetsmarknaden året efter avslutat projekt, medan endast 47 procent i åldersgruppen 55–64 år hade detsamma. I de yngre åldersgrupperna var det också en större andel som var etablerade i förhållande till svagt

etablerade. I åldersgruppen 15–24 år var det 43 procent etablerade och i gruppen 25–34 år var denna siffra 31 procent.

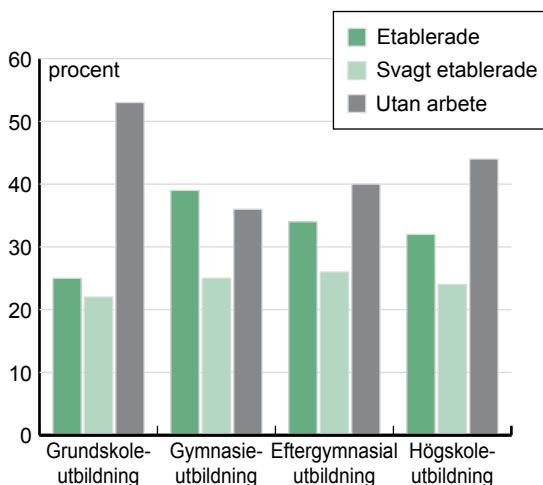
Från 35 år upp till 64 år var det mer vanligt att deltagare med en anknytning till arbetsmarknaden var svagt etablerade än etablerade även om skillnaderna är små. Andelen deltagare utan arbete året efter projektstart var runt 50 procent, med undantag för den yngsta och äldsta åldersgruppen. I gruppen 15–24 år var ungefär en tredjedel utan arbete och i den äldsta gruppen var det nästan 80 procent. Dock är det värt att notera att i den äldre åldersgruppen återfinns också en del ålderspensionärer. Förhållandet året efter avslutat projekt påminner om läget vid deltagarnas projektstart, se Figur 36, med undantaget att alla grupper hade en större andel etablerade deltagare efter avslutat projektdeltagande.

Flest etablerade bland gymnasieutbildade efter avslutat projekt

Figur 40 visar att för deltagare med gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå var nästan 40 procent etablerade på arbetsmarknaden efter avslutat projekt. Det är nästan 15 procentenheter högre än för personer med grundskoleutbildning. Det var också i gruppen med gymnasieutbildning som de flesta deltagare hade ett arbete, då 64 procent hade en anknytning till arbetsmarknaden och 36 procent var utan arbete. Tidigare deltagare med grundskoleutbildning var de med störst andel utan arbete (53 procent) följt av de med högskoleutbildning (44 procent).

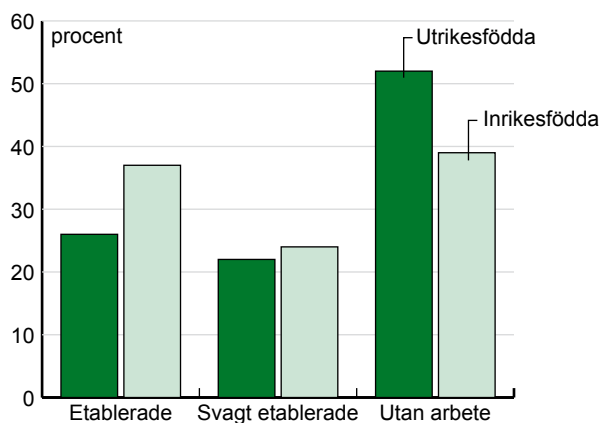
Utrikesfödda är sämre etablerade än inrikesfödda

I Figur 41 framgår det att utrikesfödda var mindre etablerade än inrikesfödda efter avslutat projekt, 27 procent jämfört med 37 procent. Både för in- och utrikesfödda var andelen etablerade större än andelen med svag etablering. Däremot var andelen utan jobb högre för utrikesfödda (52 procent) än för inrikesfödda (39 procent).

Figur 40. Andel deltagare efter etablering på arbetsmarknaden och utbildningsnivå, PO 2.

Figur 41. Andel deltagare efter bakgrund och etableringsgrad, PO 2.

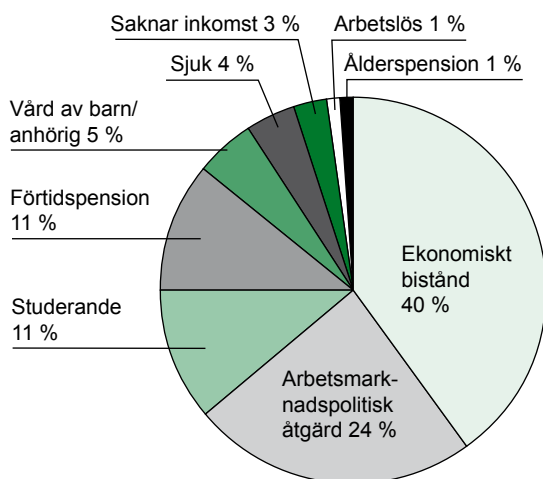

De utan arbete går till ekonomiskt bistånd

I Tabell 24 framgick det att 43 procent av de tidigare deltagarna inte hade något arbete året efter avslutat projekt. För att djupare studera hur dessa personer försörjer sig och vilken som är deras huvudsakliga inkomstkälla efter avslutat projekt kan man ta en utgångspunkt i RAKS.

Av dessa lite drygt 15 000 tidigare deltagare utan arbete året efter avslutat projektdeltagande var det flest personer, 40 procent, som hade ekonomiskt bistånd som den huvudsakliga inkomstkällan. I ekonomiskt bistånd ingår

försörjningsstöd, äldreomsorg och introduktionsstöd till nyanlända. Den näst vanligaste huvudinkomstkällan var inkomster från arbetsmarknadspolitiska åtgärder, 24 procent följt av studier och förtidspension, båda 11 procent, se Figur 42.

Jämförs det med situationen vid projektstart har andelen med ekonomiskt bistånd som huvudsaklig inkomstkälla gått ner för deltagare utan arbete. Inkomstgrupper som har ökat för deltagare utan arbete var vård av barn/anhörig, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och studier.

Figur 42. Andel deltagare utan arbete fördelade efter huvudsaklig inkomstkälla, PO 2.

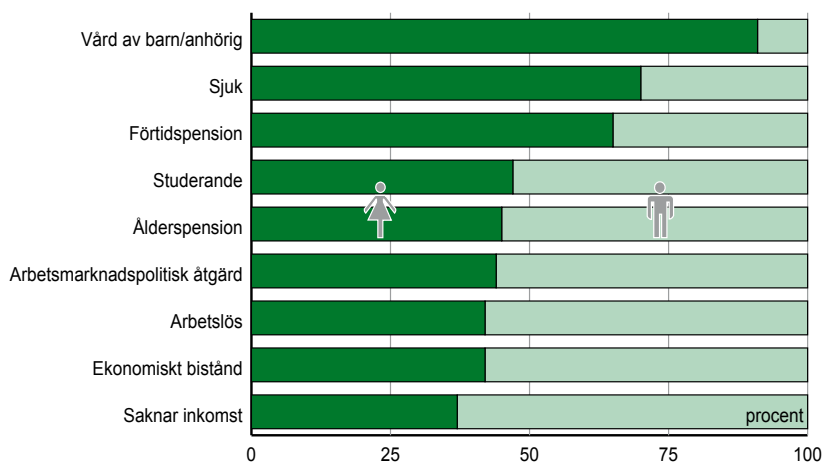
Kvinnor utan arbete har inkomster från vård av barn

Ser man till huvudsaklig inkomstkälla för kvinnor och män bland de utan jobb var vård av barn/anhörig det mest utmärkande, då kvinnor svarade för 91 procent. Kvinnorna var även överrepresenterade i grupperna med inkomster på grund av sjukdom och förtidspension, medan andelen män var störst i grupperna som saknar inkomst, ekonomiskt bistånd och arbetslöshet (se Figur 43).

Motsvarande siffror för personer 16-74 år utan arbete i riket visar att andelen kvinnor med vård av barn/anhörig som största inkomstkälla är än högre, 92 procent. De inkomstgrupper som skiljer sig mest åt mellan riket och deltagarna i PO 2 var inkomster från sjukdom där andelen kvinnor i PO 2 var 70 procent och andelen kvinnor i riket var 59 procent och inkomster från förtidspension med 56 procent kvinnor i PO 2 och 65 procent i riket.

Huvudsaklig inkomstkälla varierar efter ålder

Ekonomiskt bistånd var den största huvudsakliga inkomstkällan för de utan jobb i flera åldersgrupper. I samtliga grupper mellan 15 och 54 år var detta den vanligast förekommande inkomstkällan (se Tabell 25), men det

Figur 43. Andelen deltagare utan arbete fördelade efter huvudsaklig inkomstkälla och kön, PO 2.

finns variationer mellan åldrarna. I de yngre åldersgrupperna var det flera som hade inkomster från studier och vård av barn eller anhörig medan inkomster från sjukdom knappt förekom förrän i åldersgrupper över 35 år. I samtliga åldersgrupper var det relativt vanligt att den huvudsakliga inkomstkällan var inkomster från arbetsmarknadspolitiska åtgärder och i åldersgruppen 55–64 år var detta den vanligast förekommande inkomstkällan. Totalt var det tre procent som helt saknade inkomster och det var i den yngsta och i den äldsta gruppen som detta var mest vanligt.

Tabell 25. Andel deltagare utan arbete fördelade efter huvudsaklig inkomstkälla och ålder, PO 2. I 'övriga' ingår posterna förtidspension, ålderspension och arbetslös.

	15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–
Studerande	23	10	7	2	0	0
Vård av barn/anhörig	7	9	5	1	0	0
Sjuk	1	3	7	8	8	5
Arbetslös	0	1	1	1	2	0
Förtidspensionär	6	12	12	14	16	0
Ekonomiskt bistånd	36	46	44	42	24	19
Arbetsmarknadspolitisk åtgärd	22	15	22	29	41	5
Ålderspensionär	0	0	0	0	8	67
Saknar inkomst	4	3	2	2	2	5

Gymnasieutbildade utan arbete går till arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Som tidigare har konstaterats var ekonomiskt bistånd den vanligast förekommande inkomstkällan för tidigare projektdeltagare utan arbete inom PO 2. En fördelning efter utbildningsnivå visar dock att för de gymnasieutbildade var inkomster från arbetsmarknadspolitiska åtgärder den oftast förekommande inkomstkällan (31 procent). Det var i gruppen med kortast utbildning som andelen med ekonomiskt bistånd var störst. Nästan varannan tidigare deltagare med grundskoleutbildning och utan arbete hade ekonomiskt bistånd som huvudsaklig inkomstkälla året efter avslutat projekt (se Tabell 26).

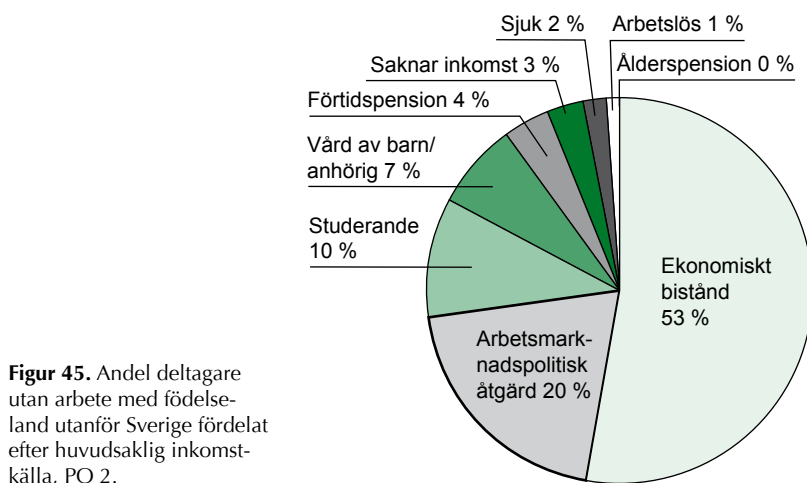
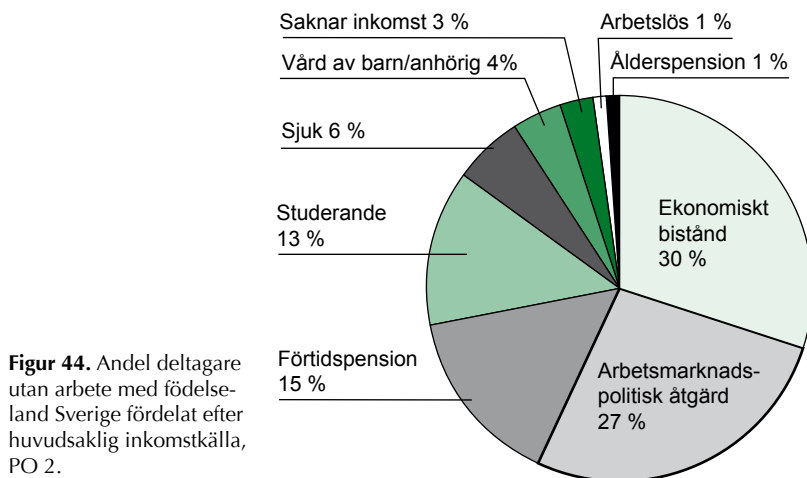
Tabell 26. Huvudsaklig inkomstkälla för deltagare utan arbete fördelat efter utbildningsnivå, PO 2

Huvudsaklig inkomstkälla		
	Kategori	Andel
Grundskoleutbildning	Ekonomiskt bistånd	49
Gymnasieutbildning	Arbetsmarknadspolitisk åtgärd	31
Eftergymnasial utbildning	Ekonomiskt bistånd	29
Högskoleutbildning	Ekonomiskt bistånd	44

Inrikesfödda utan arbete går till arbetsmarknadspolitiska åtgärder och förtidspension

Av samtliga 35 182 tidigare projektdeltagare var 63 procent födda i Sverige och 37 procent utrikesfödda. Ser man till gruppen av dessa som saknar arbete var andelen inrikesfödda 56 procent och andelen utrikesfödda 44 procent. För utrikesfödda utan arbete var det mer än hälften som har ekonomiskt bistånd som huvudsaklig inkomstkälla året efter avslutat projekt medan det för inrikesfödda utan arbete var knappt en tredjedel (se Figur 44 och 45).

För inrikesfödda utan arbete var det inkomster från arbetsmarknadspolitiska åtgärder och förtidspension som förekom oftare än för de utrikesfödda. Även inkomster från studier var mer förekommande bland de inrikesfödda utan arbete medan en högre procent av utrikesfödda hade inkomster från vård av barn eller anhörig. I båda grupperna var det tre procent som helt saknade inkomster.

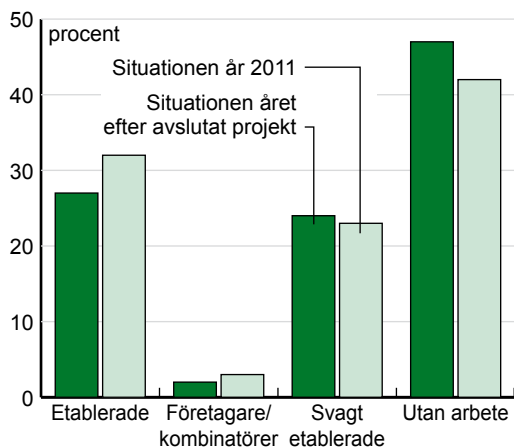

Arbetsmarknadssituationen för tidigare deltagare år 2011

Avslutningsvis rapporteras arbetsmarknads- och försörjningssituationen för deltagare inom PO 2 som avslutat projekt under åren 2008 och 2009. I Figur 46 redovisas deltagarnas etableringsgrad året efter avslutat projektdeltagande samt deras etableringsgrad år 2011. Att endast deltagarna med projektavslut från år 2008 och 2009 ingår beror på att deltagarna ska ha haft möjlighet att ändra sin situation jämfört med året efter avslutat projekt.

I Figur 46 framgår det att år 2011 hade andelen etablerade ökat jämfört med situationen året efter avslutat projekt, från 27 procent till 32 procent. Även andelen företagare/kombinatör hade ökat vilket innebär att färre var

utan arbete jämfört med året efter projektavslut. Detta visar att det tar längre tid än ett år att bli etablerad på arbetsmarknaden efter deltagande i ett PO 2-projekt.

Figur 46. Andel deltagare som avslutat projekt år 2008–2009 efter etableringsgraden året efter avslutat projekt och etableringsgraden år 2011, PO 2.

Att fler hade blivit etablerade syns också i att andelen deltagare som hade sin huvudsakliga inkomstkälla från förvärvsarbete har ökat från 32 procent till 41 procent, medan andelen med största inkomster från ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadspolitiska åtgärder har minskat år 2011 jämfört med situationen året efter avslutat projekt (se Figur 47).

Figur 47. Andel deltagare som avslutat projekt år 2008–2009 efter huvudsaklig inkomstkälla året efter avslutat projekt och år 2011, PO 2.

KAPITEL 4.

EFFEKTER AV PROJEKTEN TRE ÅR SENARE

Syftet med Socialfonden i Sverige är dels att höja sysselsatta individers kompetens och föra arbetslösa/sjukskrivna personer närmre arbetsmarknaden. Men det är också att förändra organisationer och samhällsstrukturer långsiktigt. När man pratar om långsiktiga effekter är en svårighet just att de inträffar långt efter projektet är avslutat. Då har varken ESF-rådet eller utvärderare någon relation till projektet och kan visa på dessa eventuella effekter. En tidigare Spel-rapport³⁰ valde därför att titta på fem exempel på projekt från *förra* programperioden, åren 2000–2006, som har överlevt som långsiktig verksamhet. Exempelen visar på effekter på framförallt organisatorisk nivå.

Ett par rapporter från *denna* programperiod visar däremot hur effekterna är betydande på individnivå, men blir drastiskt mindre på organisationsnivå och är få på strukturell nivå³¹. Men till denna något dystra bild kan läggas att det nyligen kommit en rapport som lyfter perspektivet att det inte bara är uppfyllelsen av de förväntade effekterna som är viktiga utan att det kan uppstå *oväntade* effekter³². Man kan fråga sig i vilken mån effekter utöver de planerade kommer med i utvärderingar av projekten?

Beroende på vilket perspektiv man väljer kan man således hävda att Socialfonden ger mycket *stora* effekter (individperspektivet), eller att den bidrar till mycket *små* effekter (strukturperspektivet), eller att det till stor del är *okänt* vilka effekter som uppnås eftersom många av effekterna inte synliggörs.

Det ska också sägas att det kan vara svårt att säga något meningsfullt om vad Socialfonden samlat bidrar till. I dagsläget har drygt 2 000 projekt beviljats som har mycket olika målsättningar. I bästa fall kan man som i kapitel 3 visa vad som har hänt med individerna, men det finns inga aggregerade sammanställningar av måluppfyllelsen hos projekten. De finns

³⁰ *Projekt på rätt väg* av Sävenstrand och Florén (2011).

³¹ Se t.ex. *Utvärdering av Europeiska Socialfonden i Sverige*, Ramböll (2012) eller *Om samverkan som strategi för hållbara effekter*, Sävenstrand & Ehneström (2013).

³² *Att fånga effekter av program och projekt*, Svensson, Brulin, Jansson, Sjöberg (2013).

isolerat till enskilda slutrapporter och utvärderingar. Med andra ord kan t.o.m. de planerade målen vara en nog så stor utmaning att säga något om.

Ett alternativ, som SPeL har jobbat med, är att synliggöra exempel för att stimulera lärande av dem. I tidigare upplagor av Socialfonden i siffror (2010 och 2011) har vi t.ex. intervjuat aktörer i fyra projekt som löpte under perioden 2009–2011. Projekten valdes i två teman som då ansågs särskilt aktuella, nämligen två s.k. varselprojekt (PO 1) och två ungdomsprojekt (PO 2). Under 2010 frågade vi framförallt projektledare vad de såg för indikationer på att projekten skulle kunna ge främst organisatoriska eller strukturella förändringar som överlever projekten. Under 2011 kontaktade vi samma projekt igen när projekten var nyligen avslutade eller i slutfas. Vi fångade då hur de indikationer man såg 2010 hade utvecklats och om nya tecken på framtida effekter visade sig. Vad hände sedan?

Ja, det ska vi nu försöka svara på³³ genom den förnyade kontakt vi tog våren 2013. Då hade alltså projekten avslutats för cirka två år sedan. Hur ser man nu på projektet och vad det har lett till? Nedan ger vi en nulägesbild av vad som blivit av projekten och avslutar respektive beskrivning med en överblick av vilka frågor som varit i fokus vid respektive tidpunkt.

Implementering och två nya projekt

I projekt NUEVO samarbetade fem kommuner och här ger vi det lokala exemplet Örebro. Ungdomar i åldern 18–29 år med långvarigt försörjningsstöd fick hjälp att hitta vägar till egenförsörjning eller studier. Lösningarna var individuella och fick ta den tid som behövdes.

En speciell detalj med NUEVO, som skulle avslutas oktober 2011, var att de fick en uppgradering av projektet till slutet av februari 2012 för att hinna med sitt implementeringsarbete. Samtidigt beviljades medel för två *nya* projekt, NUEVO K2 respektive NUEVO kompetens (ett PO 1-projekt för den personal som arbetar med målgruppen för PO 2-projektet), som startade i januari 2012. Den största skillnaden mellan de två PO 2-projekten är att efterföljaren har målgruppen mellan 30 och 64 år.

Vid våra samtal 2013 visar det sig att NUEVO har implementerats i Örebro kommun. Viveca Tachezy är enhetschef för den verksamhet där NUEVO har inarbetats. Hon beskriver hur det rädde en del lyckosamma förhållanden under 2011–2012. För det första hade en tidigare verksamhet stagnerat och behövde ses över. Viveca var chef över såväl projektet som verksamheten i behov av förnyelse. Därmed hade hon implementeringen i sin hand utan att behöva förankra hos andra chefer. Det var också så att

³³ Vi poängterar dock att detta inte är en utvärdering.

projektet och den gamla verksamheten omfattade fyra personal som under det sista året av projekttiden kunde samplanera hur de ville forma den nya verksamheten. Alla fyra hade också på olika sätt varit involverade i projektet.

Det krävdes däremot ett politiskt beslut om implementering då det innebar en ökning av två personal. Anders Hagström, ordförande i den berörda nämnden, minns ingen särskild debatt kring detta beslut. Han påpekar att det arbete med samhällsekonomiska kalkyler som kommunen arbetat med på senare år, och även i projektet, ledde till ökad medvetenhet om att initiala kostnader kan accepteras om de kan räknas hem senare. Idag har Örebro kommun en social investeringsfond för att kunna ta sådana initiala kostnader som mer kan ses som långsiktiga investeringar.

Vilka är då skillnaderna mellan arbetet i projektet och den ordinarie verksamheten idag? Viveca uttrycker det som att 80 % av projektet finns kvar. Det som är borta är samverkan med de andra kommunerna eftersom ingen annan har implementerat, i alla fall inte i samma omfattning som i Örebro. De har också mindre budget för köp av tjänster idag men det är inte det viktigaste.

– Ibland blir man blind för att mer pengar inte är lösningen på allt. Det är samtalet med individerna och att personalen har ett bra bemötande och är sugna på jobbet, säger Viveca.

Just förhållningssättet är något som Viveca regelbundet tar upp med personalen och metoden utvecklas fortfarande genom veckomöten om vad som inte funkar. Personalen har också konsultstöd för att utmana och ställa frågor som motverkar hemmablindheten.

Samverkan med andra myndigheter ser också annorlunda ut idag och Viveca menar att det är *enklare* utan projektet. Projektpersonalen var samlokaliserade med Arbetsförmedling och socialförvaltning, men hon var inte chef över den personalen och kunde inte styra hela verksamheten. Idag är det en kommunal verksamhet där det finns avtal med Arbetsförmedlingen om ett visst antal platser och det är främst det som behöver följas upp genom avstämningsmöten. Viveca menar att det måste vara klart från början kring vilka frågor de ska samarbeta och hur problem som dyker upp ska hanteras. Annars kan inga stuprör brytas.

Men vad händer då i de nya projekten? Anders Hagström menar att det politiska engagemanget är lägre nu i de nya projekten, men att det nu är på en mer normal nivå. Det var mycket uppmärksamhet kring NUEVO. Julianne Lundström, tillförordnad lokal projektledare, hävdar att sjukskrivningar gjort att de tvingats prioritera att lära sig metoden i första hand. Då både det nya och gamla projektet bygger på liknande metodik är det så att projektpersonalen nu lär sig av ordinarie verksamhet, inte tvärtom. Motiverande intervju är den metod som de främst utbildas i genom PO

1-projektet och det är kunskaper som de försöker upprätthålla i möten med den ordinarie personalen.

I Örebro har de i dagsläget inga planer på nya projekt. Det finns, som Viveca säger, fördelar med projekt genom att man kan ta ut ramarna mer, men man får inte tillräcklig tid för metodutveckling när någon annan sätter ramarna för varje steg som ska tas. Det är också svårt att driva förändring när en grupp skriver ansökan och en annan genomför.

Synen på effekter 2010–2013

Under 2010 lyftes det fram hur väl förankrat projektet var och hur högre tjänstemän och politiker hölls väl informerade om vad som hände i projektet. En samhällsekonomisk beräkning var del i denna kommunikation om projektet. Man skulle också organisera ett lärande mellan kommuner för att utveckla arbetssätten och integrera lärdomar i ordinarie verksamhet. Under 2011 konstateras att lärandet främst sker inom projektet och det är svårt att nå ordinarie verksamhet. Men arbetet är också intensivt att "definiera metoden" varför implementeringsarbete har fått stå tillbaka och det bedöms svårt att hinna med inom ordinarie projekttid. Politiskt har projektet varit uppe på varje presidiummöte på senare tid och de bedömer att projektet ger bra resultat för en svår målgrupp, men de vet inte hur processen slutar. År 2013 vet vi att det blev en implementering av större delen av projektet, men att detta också fick hjälp av ett par lyckliga omständigheter i organisationen. Två nya projekt har startats där engagemanget är lägre och det pratas ganska lite om vilka effekter de kan leda till.

Implementerat Navigatorcentrum har stärkts

Projektet Navigatorcentrum i Östersund betonade samverkan som ett sätt att minska arbetslösheten bland ungdomar. På Navigatorcentrum får ungdomar utbildning och vägledning för att koppla in de resurser som behövs för respektive individ. Projektet avslutades i oktober 2011.

– Den största överraskningen i projektet var nog att politikerna i budgetberedningen inför 2011 tog beslut om att skjuta till medel för egen drift av Navigatorcentrum, säger förvaltningschef Åsa Brandelius. Håkan Printz, dåvarande projektledare och idag chef på Navigatorcentrum, framför lite skämtsamt att det innebar att de under projektets sista år hade fem miljoner extra som de inte visste vad de skulle göra med. Beslutet kom som en överraskning eftersom det inte var en framställan från kommunens tjänstemän. Däremot fanns det ett politiskt utskott som hade följt projektets resultat och besökt verksamheten.

– De trodde på arbetssättet, förklarar Åsa.

När vi skrev om Navigatorcentrum för två år sedan lyfte vi betydelsen av den kontinuitet som funnits bland den berörda personalen. Åsa och Håkan har båda arbetat i kommunen under flera decennier och känner såväl verksamhet som varandra väl. I samband med projektet fick däremot Åsa ett utökat ansvar vilket också medförde att Håkan gick in som chef, vilket var en ny roll för honom. Det innebar också att de båda hade daglig kontakt. På så vis skedde förankring och uppföljning till stor del naturligt. Såväl Åsa som Håkan menar att styrgruppen har en liknande inriktning idag som i projektet. Den fungerar som en samverkansarena mer än gemensam verksamhet. Samverkansfrågor diskuteras, men var och en beslutar om sin verksamhet och Navigatorcentrum är kommunens verksamhet. En samverkansfråga för styrgruppen är t.ex. att politikerna har skjutit till extra medel för att anställa ungdomar i kommunen, att fler ska fullfölja studier och läsa upp betyg samt att stärka samarbetet med Arbetsförmedling och företag. Hur detta samarbete ska gå till är en fråga för styrgruppen.

Nya arbetsområden har alltså kommit till Navigatorcentrum. I projektet låg årsbudgeten omkring 5,5 mnkr medan den idag omfattar 8 mnkr. Verksamheten har alltså växt, men också utvecklats på många sätt. Exempel på utveckling är att personalen även efter projektet går metodkurser, t.ex. i metoden 7-TJUGO. Håkan framhåller att den gemensamma värdegrunden är något som de fokuserar mycket på nu när verksamheten växer – hur kan vårt förhållningssätt förmedlas till nyanställda? Ytterligare exempel på hur verksamheten stärkts är att Försäkringskassan, som ställde sig utanför projektet, senare har arbetat sig in aktivt. Anledningen är enligt Åsa att de har en målgrupp i ungdomar med aktivitetsersättning som de har svårt att hitta lösningar för och att de ser att Navigatorcentrum kan vara en plattform för dem. Arbetsförmedlingen var med i projektet men engagemanget var till en början lågt. Idag har de däremot tre personal som är samlokaliserade med Navigatorcentrum och chefen för Arbetsförmedlingen framhåller hur de vinner tid, pengar och kvalitet genom att jobba tillsammans. På frågan om vad som var vändningen säger Åsa att de var ihärdiga med att fråga varför de inte kom på mötena och efterhand hörde de om fördelarna från sina egna handläggare och successivt stärktes engagemanget.

Finns det andra intressanta skillnader mellan projekt och ordinarie verksamhet? Ja, enligt Åsa är de ekonomiska flödena enklare i den ordinarie verksamheten eftersom kommunen står för all finansiering. Det innebär också att Arbetsförmedlingen inte kan ändra förutsättningarna för verksamheten som hon uttrycker det. Håkan fyller på genom att konstatera att idén om Navigatorcentrum fanns för åtta år sedan, men att regeringsskiftet med centralisering av arbetsmarknadspolitiken medförde att kommunens

arbetsmarknadsenhet drogs ner. Projektet väckte däremot tanken till liv igen och idag deltar Östersunds kommun i ett nationellt påverkansarbete för mer lokalt inflytande över arbetsmarknadspolitiken.

Idag får de många studiebesök till Navigatorcentrum. Det är den mest oväntade effekten av projektet som Håkan ser. Det tar mycket tid från oss, men det ger också mycket tillbaka.

– Vi får influenser från andra kommuner och hur de arbetar som utvecklar vår verksamhet, avslutar Håkan.

Synen på effekter 2010–2013

Under 2010 framfördes att politikerna hade ett starkt intresse att finna modeller som underlättade ungdomars etablering på arbetsmarknaden. Stöd från SKL och Ungdomsstyrelsen i ett nationellt erfarenhetsutbyte var också en viktig del. Dessutom genomfördes en samhällsekonomisk utvärdering som skulle visa om projektet var lönsamt. År 2011 är den samhällsekonomiska utvärderingen ännu inte avslutad, men politikerna överraskar tjänstemännen genom ett tidigt beslut om implementering. Samverkansrelationerna har utvecklats och man arbetar mer tillsammans med individen i fokus. Det nationella arbetet fortsätter. Under 2013 har samverkan med Arbetsförmedling och Försäkringskassan stärkts på ett tydligt sätt. De har sett möjligheterna med verksamheten. Nu får Navigatorcentrum ta emot många studiebesök, vilket ger en ny form av lärande åt båda håll. Det nationella påverkansarbetet är nu tydligt inriktat på mer lokalt inflytande över arbetsmarknadspolitiken.

Aktiva tillgänglighetsåtgärder oväntad effekt

IF Metall i Mellersta Norrland stod som projektägare för fem kompetensutvecklingsprojekt som avslutades mellan februari och december 2010. Målgrupp var anställda på små och medelstora företag som behövde kompetensutveckling för att företaget skulle stå sig bättre i den globala konkurrensen. Projektet skulle bygga upp tre mötesplatser där utbildningsanordnare och arbetsgivare kunde mötas för att skraddarsy och upphandla utbildning. Parallellt med dessa lokala projekt byggde förbundskontoret en struktur för att stärka fackets roll som projektägare i Socialfonden. Men IF metall fick också nya projekt under 2011, dels ett i Mellersta Norrland som var mer inriktat på att finna modeller för kompetensutveckling i lågkonjunktur, dels ett nationellt som fokuserade på utbildning av handledningsresurser på företagen.

När jag ringer upp ombudsman och dåvarande projektkoordinator Conny Hansson så tvingas han konstatera att det inte blivit någon fortsättning med mötesplatserna. Mötesplatsen och nätverket användes flitigt

under projektet, men efter fanns det inga pengar från företagen, de var inte tillräckligt intresserade. Däremot får Conny förfrågningar från företag som inte deltog om något liknande kommer dras igång. Det finns alltså sug efter projektets funktion, men det är svårt att finansiera utan externa medel.

– Utbildningsanordnarna var intresserade men företag av den här storleken saknar ofta en stab som kan driva strategiska frågor, menar Conny.

Men projektet var långt ifrån meningslöst för det. Conny berättar om en man som fick utbildning genom projektet, men ändå blev uppsagd. Men han blev direkt anställd på ett annat företag för att han hade den rätta utbildningen.

– Det finns många sådana exempel på individer som har fått det lättare att söka jobb på öppna arbetsmarknaden, menar Conny.

En sak som de inte var beredda på i projektet var att flera företag ville ha utbildning i samverkan. Företagen ville veta vilka utbildningar som bedrevs på andra företag så att de kunde hänga på de som var relevanta. Det ledde till en annan dialog på utbildningarna och det gav också senare effekter genom nya idéer till hur produktionen kan läggas upp och några företag har fortfarande kontakt för att dela på jobb som det ena företaget inte mäktar med för stunden.

– På så vis finns det även exempel på organisatoriska effekter av projektet, säger Conny.

Men det viktigaste resultatet av projektet är kanske att fler företag har lyft fram att de behöver avsätta medel för kontinuerlig kompetensutveckling. Vissa företag har också tagit fram utbildningsplaner, men underlaget var alltså inte tillräckligt för att fortsätta driva plattformarna för samordning av utbildningar. Angelica Teiffel, ombudsman på förbundskontoret och tidigare projektledare i det nationella projektet, ser däremot ett fortsatt arbete.

– Vi jobbade med lite större företag där de flesta hade mellan 100 och 400 anställda. De tog fram mer ambitiösa handlingsplaner än vad som kunde genomföras i projektet och flera av dem finansierade egna insatser under projekttiden och har fortsatt att genomföra och revidera planerna, säger Angelica.

Handledarutbildningen som genomfördes var inriktad på pedagogik för att kunna lära andra på företaget.Handledningen kunde röra frågor som inköpsfrågor, hur en maskin handhas och underhålls, men också mer administrativa tjänstemannafrågor. Många företag fortsätter med handledarrollen som i projektet, medan andra utvecklar den vidare genom att ta fram uppdragsbeskrivningar som även omfattar att introducera nyanställda och omplacera samt kartlägga och följa kompetensbehovet. Det är ofta svårt att uttala sig om och isolera effekter av just projektet eftersom

det händer mycket på företagen, men de har själva lyft fram några effekter som de är säkra på har en koppling till projektet. Bland sådana effekter märks t.ex. färre kassationer och ökad leveranssäkerhet.

En oväntad effekt som såväl Conny som Angelica vill lyfta fram var intresset för tillgänglighetsfrågor. De hade själva i projektorganisationen en avvaktande inställning till detta i början. I Mellersta Norrland körde de en film från Handisam på ett frukostmöte och märkte av ett starkt intresse för frågan. De gick vidare med en enkät om läsförståelse och vid möten med företagen fanns alltid diskussionsunderlag med om vad tillgänglighet betydde för dem. Det var särskilt ett av företagen som gick vidare med intervjuer om dyslexi och de jobbar idag genom sin skyddskommitté med att åtgärda de brister som inventeringen visade. Angelica bekräftar att många fick en aha-upplevelse under processtödens besök.

– Det var kanske ganska självklara saker som sas, men tillgänglighet är inte en fråga som företagen tänker på i det vardagliga arbetet.

Avslutningsvis vill Angelica lyfta fram hur det gemensamma utvecklingsarbetet mellan fack och arbetsgivare har förbättrat deras relation. Vår utvärdering tittade på hur relationen påverkades, förklarar Angelica, och många kommer fortsätta med ett gemensamt forum för utvecklingsfrågor. Men hon påpekar också att även om det mest är positivt med denna fackets nya roll så är det inte helt oproblematiskt att ena mötet vara antagonister i förhandlingssituationer medan nästa handlar om gemensamma intressen för företagets framtid.

Synen på effekter 2010–2013

År 2010 var tankarna om nya projekt och en nationell struktur för att mer strategiskt använda Socialfonden de hetaste frågorna. År 2011 var dessa nya projekt igång. Det lokala projektet byggde lokala plattformar där utbildningsanordnare och företag kunde mötas. I det nationella projektet betonades strukturer som kan bredda arbetsinnehållet på arbetsplatserna och att handledare fortsatt kan utbilda på "sin maskin". De utvärderade också hur relationen mellan fack och arbetsgivare påverkas genom att samarbeta i utvecklingsfrågor. När vi skriver 2013 så har det visat sig att de mindre företagen inte har de resurser som krävs för att nyttja plattformarna och de dör ut. Men nu ser man flera andra värden såsom att företagen fördelar uppdrag mellan varandra, att de gett varandra idéer som utvecklar produktionen och att vissa arbetat aktivt med de lässvårigheter som var vanlig bland personalen. Handledarutbildningen blev en framgång som utvecklas vidare och kommer påverka företagens verksamhet framöver.

Företagen lever vidare och är starkare

Projektet Västra Värmland var ett s.k. varselprojekt som drevs av Arvika näringslivscentrum på uppdrag av fem kommuner. Projektet samordnade utbildningsbehov för anställda i företag som stod inför varsel i den lågkonjunktur som följde på finanskrisen. Syftet var att behålla personalen och ”övervintra krisen” genom kompetensutveckling och därmed stå starkare när konjunkturen vänder. Projektet avslutades juni 2010.

Redan i vår förra uppföljning av projektet konstaterades att det inte blev någon fortsättning med de nätverk som fanns under projektet. Precis som i IF Metalls projekt konstateras att företagen är för tunna på tjänsteman- nasidan för att kunna driva kompetensutveckling systematiskt.

– Däremot har Arvika näringslivscentrum fått ett nytt samordnings- uppdrag kring kompetensutveckling, säger projektledare Sten Fransson. Det rör sig om utbildningar för den kommunala personalen som också är öppna för näringslivet, men då handlar det kanske främst om IT- och administrativa frågor som kan vara relevanta för företagen.

Hur gick det då för företagen som deltog? Ja, Sten arbetar idag med Yh- utbildningar och EU-frågor och träffar inte de företag som deltog så ofta. Men han konstaterar att projektets alla fjorton företag finns kvar och har dessutom till stor del samma personalstyrka idag. Företagen har också sagt att de räknar med en högre produktivitet genom projektet. Sten förklarar att det givetvis är svårt att säga vad som är projektets förtjänst och inte, men ger ett exempel på ett företag som stod inför att köpas upp eller läggas ner. Det köptes upp då det bedömdes välbyggt.

Vid intervjun 2011 hävdade Sten att Arvika näringslivscentrum kunde bygga en kommersiell verksamhet kring den utbildningssamordning de jobbat med i projektet. Nu förklarar han att han fortfarande tror på idén, men att han har fått uppdrag att arbeta med annat. De har inte heller diskuterat att anställa någon ytterligare för att starta en sådan verksamhet. Dessutom menar Sten att det behövs ett startkapital för att initiera en sådan verksamhet där utmaningen på sikt är att få företagen att bära en del av kostnaderna.

Synen på effekter 2010–2013

Under 2010 förutspådde man att nätverken skulle leva vidare och att vidareutbildning skulle vara en naturlig del i företagens vardag. Under 2011 konstateras att det inte blev något av något av detta, men att de anställda kan ta sig an fler arbetsuppgifter och företagen är mindre sårbara. Till 2013 har inte så mycket hänt mer än att företagen fortfarande verkar livskraftiga och att Arvika näringslivscentrum på nytt har fått förtroende för en annan samordning av utbildningsinsatser.

Reflektioner kring utvecklingen i och efter projekten

Så vad kan vi då lära av dessa exempel? Ja, för det första lät alla fyra projekten som ”goda exempel” under 2010, men det behöver inte betyda att de förändrar några strukturer. När man pratar om långsiktiga effekter är det viktigt att göra uppdelningen mellan effekter på individnivå, organisationsnivå och strukturell nivå. Alla projekt uppvisar goda resultat på individnivån och så är oftast fallet. Betydligt svårare är det att uppnå organisatoriska effekter, men där finns ändå exempel i alla fyra projekt, även om det är i varierande omfattning. Strukturella effekter verkar ingen ha uppnått. Navigatorcentrum har under flera år aktivt arbetat för en förändring på nationell nivå, men det verkar inte ha burit frukt ännu. Möjligen kan också IF metalls byggande av en nationell struktur ses som en strukturell effekt, även om den främst kan ses som ett sätt att lättare få projektmedel.

De två ungdomsprojekten har båda nått en implementering vilket i sig är en prestation som inte är så vanlig. Men det mest slående vid intervjuerna är kanske hur svårt de har att beskriva en implementeringsprocess. Den sker sällan eller aldrig enligt ”skolboken” och de jag pratat med har inga längre utläggningar om hur det gick till och varför. I båda våra exempel är det tydligt att det har funnits ett starkt politiskt intresse att lösa ungdomsarbetslösheten. Det sägs också att politikerna har följt projekten och dess resultat, men det är svårt att ”kvantifiera”. Hur insatta har de varit? Har de skärskådat resultaten och värderat dem? Eller är besluten om att skjuta till mer medel mer ett svar på att de måste göra något och att de inte har några andra alternativ än projekten till hands för tillfället? Varken i Östersund eller i Örebro verkar t.ex. de samhällsekonomiska kalkylerna ha varit grund för besluten.

Många gånger handlar de politiska besluten som efterfrågas just om mer medel för att t.ex. kunna jobba mer nära och kvalitativt med individen. Men båda ungdomsprojekten betonar också hur viktig personalen och dess inställning är. Att de kan bemöta ungdomarna på rätt sätt och att de är sugna på jobbet är centralt. Samtidigt går projekten ut på att personalen lär sig befintliga metoder. I Östersund ser man nya utmaningar när verksamheten växer och det är hur ny personal, som inte har upplevt erfarenheter från projektet, ska kunna få samma värdegrund. Ett sätt kan vara att fortsätta organisera ett internt lärande på arbetsplatsen. I Örebro pratar t.ex. chefen regelbundet om förhållningssätt, personalen har veckomöten om vad som fungerar och inte och man tar in hjälp utifrån för att få invanda tankesätt utmanade.

En annan reflektion på samma tema är hur många projekt som generellt sett kämpar med att ”arbeta färdigt med sin metod” och att projektledare ser ett implementeringsbeslut som slutmålet. Många lägger tid på att ta

fram handböcker. Hur länge är de relevanta? Våra exempel visar tydligt hur metoderna har fortsatt att utvecklas, de kan inte överleva som statiska metoder. I Örebro skulle de t.ex. i samband med implementeringen av NUEVO utveckla en verksamhet som just hade spelat ut sin roll. Att dokumentera arbetsgång i processer, viktiga förhållningssätt och principer kan vara viktigt för framtiden, men detaljer ska kanske ses som mer föränderliga? Att hitta arbetsformen för hur metoden kan utvecklas vidare kan vara viktigare än att få metoden ”färdig”.

Samverkan är också en fråga som delvis hamnar i nytt ljus genom våra exempel. Båda menar att det är enklare att samverka utanför projektet. Detta skulle gå emot resultat av andra studier som hävdar att många projekt bygger samverkan som bara fungerar i en projektkontext, men inte sedan³⁴. Men exemplet NUEVO säger också att projektet egentligen inte har brutit några s.k. stuprör. De har skapat en ny kommunal verksamhet där de skriver ett avgränsat avtal med t.ex. Arbetsförmedlingen kring hur många individer de ska hänvisa till verksamheten. I Östersund säger de att allt blir enklare när kommunen själv äger verksamheten för då kan inte de snabba förändringar som sker inom Arbetsförmedlingen ändra förutsättningarna. Men innebär inte detta att kommunerna i praktiken tar över ett ansvar som formellt sett är Arbetsförmedlingens, utan att få ersättning för det? Möjligen resonerar kommunerna som så att om vi inte agerar så får vi ändå kostnaden i form av försörjningsstöd? Sannolikt är det detta som är grunden för Östersunds engagemang i fråga om mer lokalt inflytande över arbetsmarknadspolitik.

Det är också spännande att notera hur såväl Arbetsförmedling som Försäkringskassa skulle vara med i Navigatorcentrum, men hade ett lågt deltagande respektive inget alls i projektet. Däremot har de kommit och knackat på när verksamheten har etablerats permanent. Är det ett större intresse för samverkan när det är ”på riktigt”? Är detta ett uttryck för en erfarenhet och förväntan om att projekt ändå inte leder till något? Eller är det så enkelt att insatsen är mindre nu när kommunen håller i verksamheten? Hur som helst fungerar denna samverkan bra, men den har inte förändrat några strukturer och frågan är hur man ska se på denna lösning i en formell granskning av myndigheters ansvarsområden?

Låt oss också säga något om företagsprojekten. Det finns flera liknande projekt över landet där en intermediär samordnar kompetensutveckling på företag. Många gånger är det små företag som är målgruppen. De är oftast mycket uppskattade, men det är svårt att hitta en driftsform som kan leva utan extern finansiering.

³⁴ Om samverkan som strategi för hållbara effekter (2013), av Savenstrand och Ehneström.

Men projekten leder ändå till intressanta resultat som egentligen bygger på enkla insatser. IF metalls exempel visar att möten mellan företag skapar utveckling. Företag som inte träffas annars ser att de har gemensamma problem och intressen. Därigenom lär de av varandra och kan utveckla sin produktion och utveckla nya affärer. Detta lärande verkar också ske spontant. Lärandet är inte organiserat mer än att personalen möts på en gemensam utbildning. Många gånger försöker man i olika insatser för näringslivsutveckling skapa denna typ av mötesplatser, men man behöver också något att mötas kring och där fyller projekten i sig en funktion.

Det finns ett svårt avvägande kring vilka företag som Socialfonden ska inrikta sig på. Kapitel 2 visar att stora företag är överrepresenterade i PO 1 i förhållande till andelen i riket. IF metalls nationella projekt arbetade främst med mellanstora företag och bidrog till betydande effekter som företagen jobbar vidare med. Projekten i Mellersta Norrland och Västra Värmland arbetade med något mindre företag och där är de fortsatta effekterna inte lika tydliga, mycket beroende på företagens svaga resurser att driva strategiska frågor. Ska Socialfonden stödja större företag där organisatoriska effekter visserligen kan bli stora, men där företagen kanske skulle klara det själva utan extern finansiering? Eller ska Socialfonden mer inriktas på mindre företag där kompetensutveckling ofta får stå åt sidan helt, men då acceptera att organisatoriska effekter på lång sikt kommer vara mindre?

IF metalls projekt visar också att utveckling inte måste vara "avancerad" även om företaget kanske har en hög grad av specialisering. Det kan fortfarande finnas personal som är mycket praktiskt kunnig på sin maskin, men som kanske har läs- och skrivsvårigheter. Intern kommunikation är många gånger skriftlig och det förutsätts att alla har tagit till sig det som skickats ut, men det kan inte tas för givet. Intresset för denna typ av tillgänglighetsfrågor väckte stort intresse bland de 30-tal företag som projektet i Mellersta Norrland jobbade med och ett företag har aktivt arbetat vidare med förbättringsåtgärder. Vi har i tidigare utgåvor av Socialfonden i siffror kunnat visa hur de s.k. skallkrav kring jämställdhet och tillgänglighet som finns i Socialfonden har haft stor positiv utvecklingskraft. Men detta sker främst när dessa frågor tydligt har kroat i ett befintligt behov eller pågående arbete. Projektledningens egen inställning i IF metalls projekt var först avvaktande, men senare förstod de att det var en angelägen fråga för företagen och det handlar till stor del om att kunna lyssna in på vilket sätt frågorna har betydelse för deras utvecklingsbehov och i nästa steg ge det stöd som krävs.

Problematisering kring pärlbandsprojekt

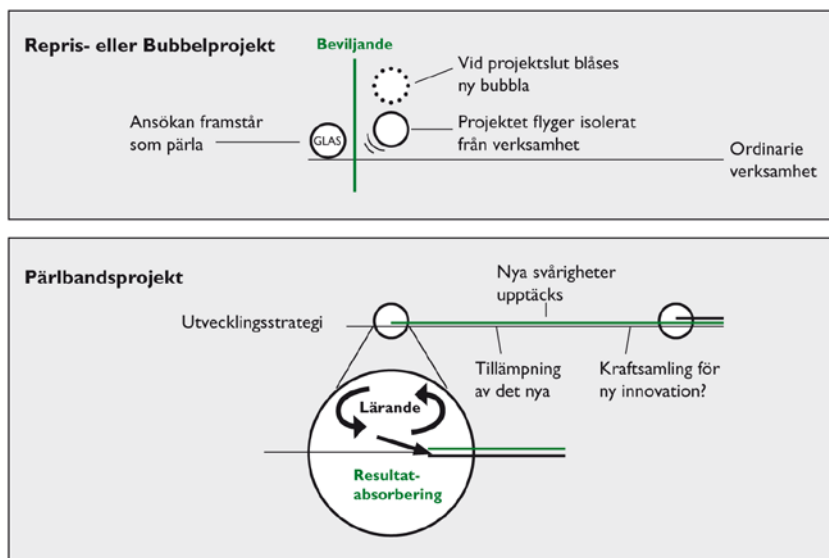
Slutligen vill vi använda ett särskilt avsnitt för att resonera kring konsekvenserna av flera projekt hos samma projektägare. Vi gör detta med hänvisning till den tidigare SPeL-rapporten Pärlbandsprojekt. Ett av de övergripande målen med Socialfonden är att nya arbetssätt ska implementeras. Det ska helst uppnås inom projekttiden, men om det inte hinns med så finns i vissa fall möjlighet till förlängning av projekttiden, s.k. uppgradering. Just nu finns också utlysningar ute om implementeringsprojekt inom PO 2. Men ett annat vanligt förekommande alternativ är att projektägaren får ett nytt liknande projekt beviljat i direkt anslutning till det tidigare. Är detta positivt med avseende på implementeringsmöjligheten? Visst kan det finnas grund för att ”goda projektägare” får chansen igen, men då behöver de komma med något nytt. Risken är stor att direkt anslutande projekt minskar ägarnas aktivitet att ta hand om resultat och att extern finansiering normaliseras istället för att vara en tillfällig injektion för nyskapande lösningar.

Med anledning av ovanstående problematik och att begreppet pärlbandsprojekt används på olika sätt så behöver begreppet förtydligas. Till att börja med kan konstateras att metaforen inte riktigt stämmer med vårt budskap. Sinnebilden av ett pärlband är nog för de flesta likartade pärlor som ligger tätt anslutande till varandra. Tolkningen blir då lätt att det är positivt med att få nya projektmedel när det tidigare projektet är slut. Det är inte vår syn och därför utvecklar vi den nedan³⁵.

Trots nämnda brister med metaforen utvecklar vi nedan tanken bakom den. Vi menar att positiva pärlbandsprojekt har en längre tid emellan projektsatsningarna. Mellantiden är lika viktig som själva projektet. Tas lärdomar om hand och omsätts till ny verksamhet? Om så sker är det tecken på att man kan hantera projekt som ett verktyg i en långsiktig utvecklingsstrategi och kan förvalta det förtroende som projektmedel innebär på adekvata sätt. Projektets koppling till den långsiktiga utvecklingsstrategin är det som utmärker pärlbandsprojekten – det finns något för lärandet i projektet att haka i och det finns människor som ser till att så sker genom ett aktivt ägarskap.

Men ny verksamhet leder också till att nya problem kan uppstå. På så vis kan nästa (eventuella) projekt bygga på nya erfarenheter från den ordinarie verksamheten under mellanperioden som kan föda nya behov av innovation. Nästa projekt ser därför väsentligt annorlunda ut än det tidigare (Figur 48).

³⁵ Vi kan också tillägga att Temagruppen unga i arbetslivet i rapporten *Temporära organisationer för permanenta problem* (2012:1) beskriver samma problematik men använder begreppet pärlbandsstrategin för projekt som följer på varandra och resultaten inte tas om hand.

Figur 48. Illustration över vår syn på skillnaden mellan Repris-/Bubbelprojekt respektive Pärlbandsprojekt. Bubbelprojekten är snarlika, anslutande i tid och jobbar med kortsiktig måluppfyllelse ofta skild från ordinarie verksamhet. Pärlbandsprojekten är å andra sidan unika, åtskilda i tid och kopplade till en långsiktig utvecklingsstrategi. När projektet är en del av en utvecklingsstrategi kopplas lärandet till den ordinarie verksamheten, resultat absorberas varpå kunskapen växer och verksamhet kan förbättras.

Men många projekt är mer som glaspärlor – dåliga imitationer som framställs som äkta pärlor genom skickliga ansökningsskrivare. Men snart efter beviljandet visar det sig att projekten inte har någon förankring utan svävar fritt som en såpbubbla frikopplad från omvärlden. Lärandet når inte utanför bubblan. Men bubblan är fin och applåderas av en entusiastisk publik på avstånd. När projekttiden är slut och bubblan spricker vill man gärna se en ny. Med denna metafor vill vi synliggöra att om man i slutet på en projekttid febrilt arbetar för nya projektmedel som inte ger någon tid mellan projekten så får det negativa konsekvenser. Det finns då inga incitament att arbeta med implementering av projektresultat – de kan ju tas om hand i nästa projekt. Projekt som direkt ansluter i tid motverkar alltså långsiktiga effekter, menar vi.

KAPITEL 5.

REFLEKTIONER KRING ÅRETS UPPFÖLJNING

Som avslutning kommer vi att lyfta fram och reflektera över några intressanta resultat och iakttagelser från rapportens kapitel. Vi inleder emellertid med att göra en genomgång av utvecklingen av möjligheterna att insamla och presentera statistik över deltagare och projekt i Socialfonden.

Uppföljning i Socialfonden – då, nu och i framtiden

I jämförelse med föregående programperiod är möjligheten att ta fram den typ av kunskapsunderlag, som denna publikation innehåller, ett stort steg framåt. Då fanns ingen strukturerad uppföljning av det faktiska deltagarantalet med undantag för dåvarande insatsområdena 2 och 3 vars deltagare motsvarade drygt 10 procent av det totala antalet deltagare.

Utvecklingen av möjligheterna att följa upp deltagarna och programmet är ett resultat av det uppföljningssystem som byggts upp och som möjliggör redovisningar av deltagarna både före och efter projekten. Uppföljningssystemet möjliggör också utvärderingar och vetenskapliga studier av resultaten, till exempel genom att matcha deltagarstatistik med andra nationella databaser. Detta har Temagruppen Integration i Arbetslivet utnyttjat inom ramen för en effektstudie och det används också inom ramen för den pågående programutvärderingen. Sådana studier skulle även kunna göras av långsiktiga effekter om regeringen eller framtida forskning skulle ha behov av det. I föregående programperiod baserades resultatredovisningarna till största delen på uppgifter om det planerade deltagarantalet. Det fanns alltså inga förutsättningar för att göra löpande uppföljning eller långsiktiga uppföljningar.

Det utvecklade samarbetet med SCB vad gäller indikatorer har gett oss betydligt bättre förutsättningar att redovisa resultat än tidigare. Det har också inneburit en högre säkerhet vad gäller hantering av personuppgifter och mycket god kvalitet i den statistik som redovisas. Dessutom har vi ett unikt material som ger forskningen framtida möjligheter att utvärdera insatserna. Möjligheterna att ta fram detaljerad information om deltagare och projekt ger oss också bra möjligheter att styra och att utveckla

programmet. Ett exempel på uppföljningssystemets användbarhet är att vi under innevarande programperiod haft möjlighet att löpande bedöma hur väl programmet når ut till avsedda målgrupper. Informationen från uppföljningen har legat till grund för den revidering av målen som gjorts. Uppföljningen visade även att det inledningsvis var få deltagare i projekt inom PO 1 inriktade mot att främja likabehandling och minska långtids-sjukskrivningar vilket gjorde att man kunde prioritera dessa inriktningar i kommande utlysningar. Den typen av för programgenomförandet viktiga analyser var inte möjliga att göra under föregående programperiod.

Om vi istället blickar framåt mot nästa programperiod är det vår ambition att fortsätta utvecklingen av uppföljningen. I det pågående utvecklingsarbetet prioriteras förenklingar i inrapporteringen för projektägare och utveckling av ett öppet och interaktivt system för deltagarredovisning. Vi har bland annat haft utbyte med den franska genomförandeorganisation som har utvecklat ett system för webbaserad redovisning vilket möjliggör större tillgänglighet för programmets intressenter. En liknande utveckling ser vi framför oss även i Sverige.

lakttagelser gällande projekt och projektägare

Intressant att lyfta fram, inte minst om man jämför med föregående programperiod, är antalet projekt. I föregående programperiod var det nära 50 000 projekt och i nuvarande period blir det drygt 2 000. Att antalet projekt inom i princip samma ekonomiska ram markant minskat har också inneburit att den genomsnittliga projektstorleken ökat kraftigt. En av anledningarna till att reducera antalet projekt var att idén om större projekt lättare skulle skapa organisations- och strukturlåverkan. Programutvärderingen visar dock att stora projekt inte nödvändigtvis leder till detta utan att andra faktorer är nog så viktiga, inte minst ägarskapet.

Vad gäller projektägare så kan det konstateras att offentlig sektor är den dominerande aktören och då främst kommunerna. I programområde 2 har till exempel 37 procent av de beviljade genomförandeprojekten och 35 procent av det beviljade stödet gått till kommunerna. I programmet finns inget uttalat mål vad gäller projektägare. En intressant tolkning kopplad till kommunernas stora medverkan i programområde 2 är att fonden främjat en kommunal arbetsmarknadspolitik som vänder sig till de som står längst från arbetsmarknaden.

I kapitel 1 framgår det också att deltagarmålen nås med råge. Att inte nå kvantifierade mål brukar ses som bevis på misslyckande. Vi frågar oss därför kritiskt om överträffade mål alltid är liktydigt med framgång. En förklaring till att målen överträffats är delvis att deltagaresättning används som medfinansiering vilket har gjort att många projekt behövt ta in fler

deltagare än planerat för att klara medfinansieringen. Detta kan ha inneburit att insatserna haft för många deltagare med risk för minskad kvalitet och sämre projektresultat.

lakttagelser gällande deltagare och deltagarmål

Ett viktigt område för Socialfonden är, som vi nämnde ovan, att vi når de rätta deltagarna. För PO 1 ser vi att deltagarna generellt sett kommer från den mer etablerade delen av landets sysselsatta. De är i genomsnitt högre utbildade, har högre inkomster och en större del kommer från Europa. För PO 2 är bilden den omvända. Deltagarna har i jämförelse med arbetslösa i riket lägre utbildningsnivå, många har försörjningsstöd och en stor del kommer från länder utanför Europa.

Träffbilden för PO 2 stämmer väl med programmets intentioner. För PO 1, som har en bred målgruppsansats, är det svårt att utifrån programmet värdera träffbilden. Detta eftersom en sådan analys behöver ta sin utgångspunkt i respektive regional plan och därtill kopplade utlysningar. Skrivningarna i de regionala planerna ser olika ut men i de fall individernas kompetens lyfts fram så är det i huvudsak för att prioritera lågutbildade och för att validera informell kompetens. Sett ur det perspektivet stämmer inte träffbilden för PO 1 med intentionerna så som de formulerats i programmet. En relevant fråga att jobba vidare med är därför hur man styr projekt och program med stöd av indikatorer på ett sätt som gör att projekten når de avsedda deltagarna.

Antalet högskoleutbildade i PO 1 är vid en första anblick stort i jämförelse med riket. Granskar man statistiken noggrannare finner man att de högutbildade i första hand är kvinnor som arbetar i offentliga sektorn. Den typiska manlige deltagaren i PO 1 har inte eftergymnasial utbildning och kommer i första hand från privat sektor. Vid krisen inom tillverkningsindustrin 2008, främst fordonsindustrin, sjösattes ett stort antal projekt med sikte på att dämpa effekterna av krisen i nämnda sektorer. De projekt som startade till följd av krisen dominerades i mycket hög grad av män och hade inte dessa projekt startats så skulle troligen den offentliga sektorns kvinnor dominerat PO 1 i ännu högre grad.

En nyhet gällande deltagarrapporteringen är att vi i denna utgåva har försökt att förbättra kvalitén i uppföljningen av deltagarnas etablering på arbetsmarknaden innan och efter projekt genom att använda oss av RAKS. Resultaten på deltagarnivå visar att 20 % av deltagarna i PO 2 går ut i arbete vilket ligger i paritet med Arbetsförmedlingens insatser³⁶. Deltagar-

³⁶ Se t.ex. Temagruppen för integration i arbetslivet rapport *På jakt efter framgångsrik arbetslivsintegration* http://www.iffs.se/wp-content/uploads/2013/03/pajaktefterframgangsrik_webb.pdf.

nas försörjning, med en hög andel med försörjningsstöd, visar att det är människor som står långt från arbetsmarknaden. Detta ligger i linje med programområdets mål. Att det kommunala försörjningsstödet utgör den dominerande försörjningskällan förklarar kanske även varför kommunerna utgör en så stor andel av projektägarna.

lakttagelser från återbesöken hos projekt

Det är viktigt att kunna uttala sig om vad som händer efter projektens slut eftersom mycket av idén med satsningarna är att påverka system och strukturer och detta ofta tar lång tid. Programkonstruktionen främjar inte långsiktig resultatuppföljning eftersom finansieringen av projekten ofta upphör när deltagarna slutar. Under innevarande program är det framförallt Temagrupper och Processstöd som haft denna möjlighet och då rör det sig framförallt om resultat och effekter på relativt kort sikt.

Den uppföljning av ett fåtal projekt som vi gjort i rapporten visar att det kommit en hel del positiva effekter efter det att projektverksamheten avvecklats. Både NUEVO 1 i Örebro och Navigatorcentrum i Östersund, båda drivna i kommunens egen regi, har implementerats och lever vidare inom ramen för ordinarie verksamhet. Vad som är värt att notera är att verksamheten fungerar bra enligt de verksamhetsansvariga. De menar till och med att verksamheten fungerar bättre nu när man slipper tvångsmässig samverkan. Detta väcker frågan om samverkan alltid är nödvändig för att uppnå resultat. Temagruppen Unga visade i en rapport att samverkan ibland är hindrande vad gäller att implementera resultat. Samverkan riskerar att bli ett mål i sig själv istället för att vara ett medel.

Framgångsfaktorerna för implementeringen verkar vara väldigt skiftande. Vi kan konstatera att implementering skett till följd av såväl för projektet påverkbara faktorer som lyckosamma omständigheter. Tydliga behov, bra resultat och styrgrupp med tydlig förankring är välkända förutsättningar för framgångsrik implementering i ordinarie verksamhet. Ett hinder för implementering i offentlig sektor är den skiljelinje som finns mellan projekt och ordinarie verksamhet. Till viss del är särkopplingen nödvändig på grund av administrativa och ekonomiska regelverk samt Socialfondens verksamhet som experimentverkstad. Samtidigt visar studier att man bör tänka igenom projektens placering i förhållande till den ordinarie verksamheten för att på sikt nå implementering³⁷. Ett kriterium för lyckade projekt vad gäller implementering och resultatspridning är att de placeras nära relevanta myndigheter och deltagande organisationers dag-

³⁷ Se rapporten från Temagruppen Unga i Arbetslivet, *Temporära organisationer för permanenta problem*. 2012:1. Se också, *Att äga, styra och utvärdera stora projekt* Brulin Svensson Studentlitteratur 2011.

liga verksamhet. Dessa kriterier verkar båda ovan nämnda projekt ha uppfyllt. Intressant att notera i Örebrofallet är att projektet arbetat med samhällsekonomiska kalkyler och detta bidrog till att de styrande i kommunen lättare kunde acceptera de initiala kostnaderna eftersom dessa kunde hämtas hem på lång sikt. Idag har Örebro kommun en social investeringsfond för att kunna ta sådana initiala kostnader som mer kan ses som långsiktiga investeringar.

Förutom ovan nämnda faktorer visar projektexemplen att det också verkar ha varit en hel del slump och bra timing som avgjort implementeringen. I fallet NUEVO verkar det avgörande ha varit att man hade en dåligt fungerande verksamhet som man kunde ersätta med ett fullgånget ESF-projekt. I fallet med Navigatorcentrum så överraskade politikerna projektledningen genom att anslå medel för drift av verksamheten innan projektet var slutfört.

I de projekt som vi besökt och som rör PO 1 har det varit svårare att skapa långsiktighet i projektsatsningarna. Det finns trots det intressanta och långsiktiga effekter som går att spåra såsom att man medvetandegjort behovet av kompetensutveckling. En annan intressant iakttagelse är att socialfondens krav på tillgänglighet har medfört att företagen fått upp ögonen för detta område och även genomfört åtgärder.

Några reflektioner utifrån dessa projekt är att nuvarande programkonstruktion gör det svårt att fånga de långsiktiga effekterna eftersom projekten avslutas och verksamheten avvecklas när projektiden upphört. En systematisk långsiktig uppföljning skulle kanske visa att fler projekt implementeras.

BILAGA 1.

FAKTA OM STATISTIKEN

Uppgifterna som ligger till grund för rapporteringen i kapitel 2 och 3 baseras dels på underlag från svenska ESF-rådet och dels på uppgifter som redan finns i olika register hos Statistiska centralbyrån (SCB).

ESF-rådet handlägger och beslutar om stöd till olika projekt. När beslut om att medel beviljats för ett genomförandeprojekt ska varje projektägare registrera och rapportera uppgifter om projektet och samtliga deltagare. De registrerade uppgifterna används för att ta fram kvartalsvisa och årliga indikatorer som rapporteras till bland annat regeringen och Europeiska Kommissionen. Det är också dessa uppgifter som använts för att skapa den population som den här rapporten bygger på.

Detta omfattar statistiken

Populationen består av samtliga individer som deltar eller deltagit i Socialfondens genomförandeprojekt inom programområde 1 och programområde 2 från starten 2008 t.o.m. 31 mars 2013. Det är viktigt att notera att en individ kan förekomma flera gånger om han eller hon har deltagit i flera projekt.

Definitioner och förklaringar

Det finns ett antal personer i populationen som saknar uppgifter om kön. Det är:

- 812 personer i programområde 1
- 4 281 personer i programområde 2

Anledningen till att det i vissa fall saknas uppgifter beror på att de angivna personnumren inte gått att hitta i SCB:s Register över totalbefolkningen (RTB). Antingen kan det vara så att de som angett personnumren på något sätt skrivit fel eller att personen inte är folkbokförd i Sverige eller att det finns personer med som av en eller annan anledning har skyddad identitet.

Definitioner

Dominans: Kvinno-, mans-, ålders- och ungdomsdominans uppstår då minst 75 procent av deltagarna uppfyller ett visst kriterium.

Förvärvsinkomst och arbetsrelaterade ersättningar: Består av summa kontant bruttolön, inkomst av aktiv näringsverksamhet, sjukpenning, havandeskapspenning, smittbärappenning, sjuklönegaranti, skattepliktig arbets-skadeersättning, föräldrapenning vid barns födelse eller adoption, tillfällig föräldrapenning för vård av barn, närståendepenning och rehabiliterings-ersättning,

Region: Följer indelningen enligt NUTS 2 (riksområden).

Utbildningsnivå: Anger nivån på respektive individs högsta formella utbildning, i detta fall den högsta utbildningsnivån för start i projektet eller senast tillgängliga information. Uppgifterna över utbildningsnivå redovisas enligt utbildningsklassificeringen SUN 2000. Jämförelser med riket görs för PO 1 med uppgifter från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende år 2011 för förvärvsarbetande i åldersgruppen 25-64 år. Detta för att få en jämförelsegrupp som liknar den för PO 1.

För PO 2 har jämförelser med riket gjorts med uppgifter från registret om Befolkningens utbildning avseende 2012. Här består jämförelsegruppen av personer i åldrarna 16-74 år. För PO 2 görs också jämförelser med ej förvärvsarbetande enligt den Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, för detta används uppgifter avseende 2011.

Utländsk bakgrund: Hit räknas personer som är antingen utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Ålder: Deltagarna har klassificerats efter den ålder de hade vid projektstart.

Etablering: För att ta fram uppgift om en individs etablering enligt RAKS används uppgifter om kön, ålder och utbildning för att skapa grupper som används vid klassificering av etableringsgrad. För att en individ ska vara etablerad ska årsinkomsten överstiga 60 procent av medianinkomsten för den delgrupp inom respektive grupp som har lägst utbildningsnivå.

Huvudsaklig inkomstkälla: En individ klassificeras in under en huvudsaklig inkomstkälla under året utifrån inkomster från bl.a. förvärvsarbete, studier, arbetslöshet, sjuk- och aktivitetsersättning. Den inkomstkälla som står för den högsta andelen av det totala beloppet utgör en individs huvudsakliga inkomstkälla.

Källor

Förutom ESF-rådets egna uppgifter om deltagarna har nedanstående register vid SCB använts:

- Befolkningens utbildning – uppgift om högsta utbildningsnivå
- LISA (Longitudinell Integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier) – förvärvsinkomst

- RTB (Registret över totalbefolkningen) – personnummer, kön, utländsk/svensk bakgrund, födelseland, folkbokföringskommun
- RAMS (Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik) – kontrolluppgifter, uppgifter om vilket arbetsställe en person jobbar på, arbetsställets bransch, sektorskod
- Yrkesregistret – yrke enligt SSYK1
- RAKS (Registerbaserad aktivitetsstatistik)³⁸ – etablering till arbetsmarknaden, huvudsaklig inkomstkälla

Förutom SCB:s egna register har uppgifter också hämtats från:

- Arbetsförmedlingen – uppgifter hämtade från tabellen ”Arbetslösa och i program, andelar av befolkningen”
- Transfereringsstatistiken (uppdrag från Finansdepartementet) – uppgift om deltagarnas aktivitet före och efter projektstart

³⁸ RAKS är en sammanställning och vidareutveckling av variabler som redan finns i LISA-databasen där målsättningen är att beskriva en individs totala försörjning (de största inkomstblocken) och anknytning till arbetsmarknaden med helåret som referensperiod.

BILAGA 2.

KVANTIFIERADE MÅL OCH INDIKATORER FÖR SOCIALFONDSPROGRAMMET

Socialfondsprogrammets indikatorer rapporteras till regeringen tre gånger om året. Du hittar den senaste rapporteringen på www.esf.se/deltagare.

Kvantifierade mål programområde 1

1. *a.* Minst 205 000 sysselsatta individer ska få del av kompetensutveckling, exklusive de individer som omfattas av kvantifierat mål 2 och 3 nedan.
b. Minst 75 procent av projekt med stöd i förprojekteringsfas ska gå vidare till genomförandefas.
2. Antal individer som deltagit i projekt för att öka kunskapen om hur diskriminering kan motverkas och likabehandling främjas ska uppgå till minst 20 000.
3. Antal individer som deltagit i projekt för att förhindra långtids-sjukskrivningar ska uppgå till minst 15 000.

De kvantifierade mål som redovisas nedan baseras på regeringens förslag som Kommissionen noterat.

Indikatorer programområde 1

Resultat- och effektindikatorer

Samtliga indikatorer ska, där så är möjligt, vara könsuppdelade.

1. Antal deltagare som upplever att kompetensutvecklingsinsatsen resulterat i att vederbörande:
 - a.* givits förutsättningar att ta sig an fördjupade arbetsuppgifter eller bredda sitt arbetsområde.
 - b.* har fått fördjupade eller breddade arbetsuppgifter.
2. Antal deltagande arbetsställen som upplever att kompetensutvecklingsinsatsen resulterat i att arbetsplatsen:

- a.* präglas av fördjupade kunskaper inom nuvarande arbetsområden.
 - b.* har breddat sin verksamhet, vilket kommer att leda/har lett till ett behov av att få nya eller förändrade arbetsuppgifter utförda.
- 3. Antal deltagande arbetsställen som upplever efter avslutat projekt att de står bättre rustade för att förhindra långtidssjukskrivningar.
- 4. Antal deltagande arbetsställen som upplever efter avslutat projekt att arbetsplatsen har fått en ökad kunskap om hur diskriminering motverkas och likabehandling främjas.

Finansiella och fysiska indikatorer

Samtliga indikatorer ska, där så är möjligt, vara könsupplade.

- 1. Antal arbetsställen som påbörjat deltagande i projekt i programmet, per år och totalt, fördelade på antal anställda, bransch och arbetsmarknadssektor.
- 2. Antal individer som påbörjat deltagande i projekt i programmet, per år och totalt, uppdelat på åldersgrupperna 16–24 år, 55–64 år samt övriga.
- 3. Antal egenföretagare som påbörjat deltagande i projekt i programmet, per år och totalt.
- 4. Genomsnittligt utbetalat stöd per deltagande arbetsställe, fördelat på ESF-stöd och nationell medfinansiering.
- 5. Genomsnittligt utbetalt ESF-stöd samt nationell medfinansiering per deltagare fördelat mellan förprojektering och genomförande.
- 6. Antal deltagartimmar per projekt.
- 7. Antal deltagare i projekt med inriktning på de olika diskrimineringsgrunderna.
- 8. Antal projekt som gått från förprojekteringsfas till genomförandefas med stöd från Socialfonden.
- 9. Antal deltagare i projekt med inriktning på att förebygga långtidssjukskrivningar.

Kvantifierade mål programområde 2

1. Minst 75 000 deltagare. Varav minst 15 000 utrikes födda, 15 000 unga och 10 000 långtidssjukskrivna.
2. Andelen deltagare, som efter avslutat projekt har fått jobb eller upplever att deras möjligheter att få jobb har ökat, ska uppgå till minst 70 procent.
3. Andelen deltagare i arbete, 90 dagar efter avslutat projekt ska vara minst 10 procentenheter högre än det viktade genomsnittliga resultatet för Särskilt anställningsstöd och Förberedande utbildning, (eller annan reguljär åtgärd för motsvarande målgrupp) uppdelat för respektive år samt för hela programperioden.

Indikatorer programområde 2

Resultat- och effektindikatorer

Samtliga indikatorer ska, där så är möjligt, vara könsuppdelade.

1. Antal deltagare som 90 dagar efter avslutat projekt är i arbete. Deltagare i åldersgruppen 16–24 år, utrikes födda samt långtidssjukskrivna särredovisas.
2. Antal deltagare som 90 dagar efter avslutat projekt är i reguljär utbildning. Deltagare i åldersgruppen 16–24 år, utrikes födda samt långtidssjukskrivna särredovisas.
3. Antal deltagare som 90 dagar efter avslutat projekt har gått till annan arbetsmarknadspolitisk aktivitet. Deltagare i åldersgruppen 16–24 år samt utrikes födda särredovisas.
4. Antal deltagare som upplever att möjligheterna att få arbete efter avslutat projekt ökat. Deltagare i åldersgruppen 16–24 år, utrikes födda samt långtidssjukskrivna särredovisas.

Finansiella och fysiska indikatorer

Samtliga indikatorer ska, där så är möjligt, vara könsuppdelade.

1. Antal deltagare som påbörjat projektdeltagande, fördelat på de olika målgrupperna
2. Antal individer som påbörjat deltagande, per år och totalt, uppdelat på åldersgrupperna 16–24 år, 55–64 år samt övriga.

3. Utbetalat stöd samt verifierad medfinansiering per projekt.
4. Antal utrikes födda deltagare.
5. Antal deltagare med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga.
6. Antal deltagartimmar per projekt.

Socialfonden i siffror 2013

Socialfonden är en omfattande satsning på kompetensutveckling till anställda och stöd till dem som står utanför arbetsmarknaden. Totalt handlar det om 12 miljarder kronor under sju år. Vad alla dessa projekt har lett till vill nog många veta.

Denna rapport, som både bygger på statistik och praktiska exempel, försöker besvara följande frågor:

- Hur många projekt handlar det om och hur många individer har deltagit?
- Har satsningen nått ut till rätt grupper?
- Hur har det gått för deltagarna?
- Vilka långsiktiga effekter kan man se av projekt från början av programperioden?

I en avslutande del sammanfattar ESF-rådet de viktigaste resultaten och utvecklingen av programmet på senare tid.